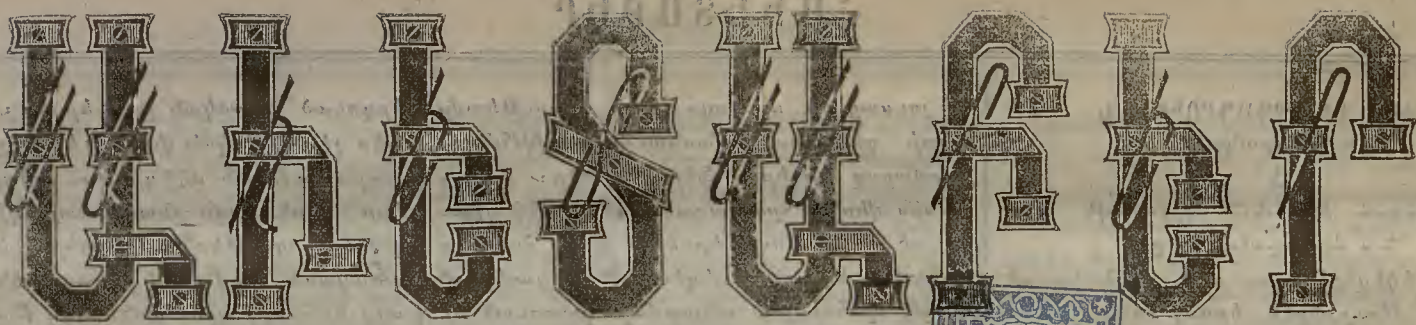

ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ԿՐՕՆԱԿԱՆ, ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ, ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՀԱՏՈՐ ԾԱ.

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ, ՆՈՅԵՄԲԵՐ 17, 1898

ԹԻԻ 46

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

	Երես
Օգտակար Մտածումներ	361
Արդիւնաւոր Աշօթք	361
Վերադարձող Անառակ Ուրբի Մը	361
Երգեր Եւ Երգադրութիւն	362
Սրտաշարժ Միջադէպ Մը	362
Հին Ֆրէկաթ Մը	363
Երկրագնդի Ապագան	363
Անագապի Ձուլում	364
Օգտակարիկով Համբարդութիւն Ձուլեցեալ	365
Կան Ալպեանց Վրայէն	365
Նոր Եւ Հին Եգիպտոս	365
Խաղաղութեան Մեծ Տօն, Շիբոկո	366
Հանդէս Քաղաքական	367
Գրամական	368

ԱՒԵՏԱՐԵՐ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ. Կը հրատարակուի ամէն հինգշաբթի օր:

Տարեկան գինն է ամէն տեղւոյ համար կանխիկ 1 1/2 մեհիտիյէ, վեցամսեայն՝ 3/4 մեհիտիյէ: Թղթատարի ծախսը խմբագրութեան վրայ է: Մէկ քերթի գինն է 30 փարա:

Խմբագրութեան վերաբերեալ նամակներ պարտին ուղղուիլ ամ. Տր. Հ. Ս. ՊԱՐՆԸՄ, իսկ բաժանորդագրութեան վերաբերեալներն՝ ամ. Տր. Հ. Ք. ԿՐԻՆ, Ամերիկացի Խան, Կ պոլիս:

Ամերիկայի Միտիոնարաց Ընկերութեան Կողմանէ,

Հ. Ք. ԿՐԻՆ, ԱՐՏՕՆԱՏԵՐ

Հ. Ս. ՊԱՐՆԸՄ, ՏԵՐԵՆ-ՍՄԱԳԻՐ

ՕԳՏԱԿԱՆ ՄՏԱԾՈՒՄՆԵՐ

Ամենէն աղէկ գիտնալը ոչ նուազ պարտականութիւն է քան ամենէն աղէկ ընելը: Օտարական մը կրնայ միտք չունենալ՝ չյարգելու օրէնքն այն երկրին ուր կը գտնուի: Սակայն, եթէ չաշխատի սորվիլ այդ երկրին օրէնքները, ինքզինք միայն մեղադրելու է, երբ իր տգիտութեամբ նեղութեան մը ենթարկուի: Ո՛րչափ յաճախ կը ջանանք մեր սխալները կամ թերութիւնները ծածկել սա ջատագովութեամբ, “Էհ, գիտցածիս չափ աղէկ ըրի:” Եթէ մեր գիտցածը չէ լաւագոյնը զոր կրնայինք գիտնալ, մեր պարտականութեան մէջ թերացած ենք նոյն համեմատութեամբ:

—Շատեր կը պատերազմին իրենց խղճին դէմ և շատեր յալած են անոր: Յիմար պիտի կոչուէր մէկը, եթէ մութ հանքի կամ քարայրի մը մէջ գտնուէր և մարէր իր միակ լոյսը: Իր խիղճն սպաննողը նուազ յիմար չէ: Այդպիսին, երբ խիղճը կը յանդիմանէ, կը խեղդէ անոր

ձայնը, կամ կը ջատագովէ և կը մեղմացնէ իր մեղքը: Այս կը կրկնուի օրէ օր մինչեւ որ խիղճը կը խեղդուի և կը լուէ: Ահա որ վիճակի մէջ է այն մարդը որ չարութիւն կ'ընէ և չամշնար, անիրաւութիւն կ'ընէ և չգիտեր: Անոր խիղճն սպաննուած է և ինք չգնաց թաղման, վասն զի չիմացաւ. ոչ ալ անոր բացակայութիւնն զգաց, վասն զի չատքիչ պէտք կ'ունենար անոր:

ԱՐԴԻՒՆԱԽՈՐ ԱՂՕԹՔ

Եթէ աղեղը քիչ լարուի, նետն հեռու չերթար: Բայց եթէ ձիգ լարուի, նետն արագ կը սուրայ և խոր կը թափանցէ: Այսպէս ալ աղօթքը, եթէ միայն թափփի անտարբեր շրթունքներէ, մեր ոտքերը կ'իյնայ: Սրտաբուխ ըլլալուն և խորին եռանդով մատուցուելուն ոյժով է որ կը զրկուի երկինք և կը պատուէ ամպերը: Աստուած չնայիր մեր աղօթքներուն թուոյն, պերճ յօրինուածին, երկարութեան, դաշնակութեան, արամբանութեան, կարգաւորութեան և ուղղափառութեան: Չփնտեր կարծրացած ծունկեր համանման անոնց զորս ունէր, կ'ըսուի, Բաղարոս առաքեալ իր հանապազ աղօթելուն բերմամբ: Կրնանք նմանիլ Բարթոլոմէոսի, որ կ'ըսուի թէ հարկւր աղօթք ունէր առաւօտեան, նոյնչափ ալ երեկոյեան, և սակայն օգուտ մը չքաղել: Զմեռանդ աղօթքն է որ “ազգուութիւն ունի:”

ՎԵՐԱԳՈՐԶՈՂ ԱՆԱՌԱԿ ՈՐԴԻ ՄԸ

Անգղիացի եկեղեցական մը որ շուրի պէս Գաղղիներէն կը խօսէր՝ քանի մը տարի առաջ գտնուեցաւ Զուիցերական քաղաք մը: Տեղւոյն հովիւր ծանօթացաւ անոր և քարոզելու հրաւիրեց զայն: Քարոզեց ան, բնաբան ընտրելով “Աստուծոյ Որդին, որ զիս սիրեց և իր անձը տուաւ ինձի համար:” Զանաց ունկնդիրներուն մտքին վրայ տպաւորել սա դաժափաբը թէ, “Ի՜նչափ ալ անտարբեր և ամբարիշտ ըլլան իրենց կեանքով, կայ Մէկը որ կը սիրէ զիրենք անդադար,

և այդ սէրն ապացուցած է մինչև իսկ խաչի մահուամբ: Միւս օրը մեկնեցաւ քաղաքէն: Յաջորդ կիրակին էր մին այն առիթներէն, որ դժբախտաբար հաղուադէպ են Բողոքական Զուիցերիոյ մէջ: Տէրունական Ընթրիք պիտի մատակարարուէր: Շաբթուան մէջ հովուին ներկայացաւ երկտասարդ մը որ իր չար ընթացքով հանրածանօթ էր թեմին մէջ: Ըսաւ թէ կը փափաքի Հաղորդութիւն առնել կիրակի օր: “Դ՞ուք, որ հանրածանօթ էք ձեր չարութեամբ: Անկարելի:” “Այո, Պատուելի, գիտեմ թէ շատ ամբարիշտ էի, բայց բան մը պատմեմ ձեզի: Են անցեալ կիրակի մտիկ ըրի օտարականին քարոզին: Եւ երբ ըսաւ թէ Յիսուս Քրիստոս ի՛նչպէս սիրած է զիս բոլոր կեանքիս մէջ, նաեւ բոլոր մեղքերուս մէջ, եւ թէ ի՛նչպէս բնաւ փոյթ չեմ ըրած անոր վրայ մտածել, որտիս դպաւ: Թուղուեցայ: Տուն դացի և պառկեցայ, բայց չկրցայ հանգչիլ: Ելայ և ծնրադրեցի և փորձեցի աղօթել: Շարունակեցի ժամերով: Վերջապէս քունս տարեւ է կարծեմ, քանզի տեսայ զայն դիմացս կայնած, և գամբուռն նշանները ձեռաց ու ոտքերուն վրայ: Անոր առջեւ իյնալով ըսի, ‘Տէր, կը սիրեմ քեզ,’ բայց պաղ և խիստ էր դէմքը: Խորհեցայ թէ թերեւս ճշմարիտ չէ որ կը սիրեմ զայն և թէ ինք գիտէ: Ուստի ըսի, ‘Տէր, պիտի սիրեմ քեզ,’ բայց փոփոխութիւն չտեսայ դէմքին վրայ: Թուսահատութիւն պատեց զիս: Վերջապէս դռնցի, ‘Տէր, ճշմարիտ չէ՞ ուրեմն թէ դուն սիրեցիր զիս բոլոր կեանքիս մէջ և քու անձդ տուիր ինձի համար:’ Եւ տհա անոր դէմքը սիրոյ և ներման այնպիսի երեւոյթ մը առաւ որ ուրախութեան արթնացայ: Եւ հիմա կը բաղձամ Հաղորդութիւն առնել կիրակի օր:” Հովին հաւանեցաւ և մխթարութիւնն ունեցաւ տեսնելու այդ երկտասարդին յարատեւութիւնը տարիներով քրիստոնէական գեղեցիկ կեանք վարելու մէջ:

ԵՐԳԵՐ ԵՒ ԵՐԳԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
[Խմբագրական]

3.

Հայաստանի Թուրքիայի հարաբերությունները

Առհասարակ կենդանիություն մեջ գործածված Հայաստանի Թուրքիայի հարաբերությունները մեր ժամանակներում և ժամանակներում և՛ փոխվել են և՛ զարգացել են։ Այդ փոփոխությունները պայմանավորված են մի քանի գործոններով։ Ուստի կ'ընդհանրենք ուշադրություն հրավիրել երգարանին մեջ այդ առթիվ մոտեցնող կարգ մը փոփոխությունները վրայ։

Երգարանին վերաբերող թեման ձեռնարկելու պահանջ մտքի ներկայացած առաջին բանն էր բնականապես երգերու թիւն աւելցնելու փափակը։ Բարեկամներ այս երկրին զանազան կողմերէն աւելի քան 300 նոր երգ առաջարկեցին այդ նպատակաւ։ Երգերու յօդինման վրայ առգէն հրատարակուած մեր յօդուածներէն ընթերցողներն հասկցած են թէ երգ մը որ տեսական արժէք պիտի ունենայ իբրեւ ներշնչարան բարեպաշտ քրիստոնեաներու՝ ունենալու է քանի մը բարձր եւ հազուադիւր յատկութիւններ։ Նոր երգարանին համար առաջարկուած աւելի քան 300 երգերուն ամէնն ալ խնամով ըննուեցան գաղափարի հոգեւորութեան, զգացման անկեղծութեան, տաղանջափական արուեստի եւ լեզուի պարզութեան տեսակէտով։ Այս խնամով ըննութենէն ետեւ նոր երգերուն ռեփուսիտէն ընդունուեցան եւ նոր երգարանին մէջ իրենց յարմար տեղերն աւանդուած պիտի տեսնուին։ Չենք կրնար ըսել թէ այս երգերուն ամէնն ալ յոյժ ընտիր են։ Ոմանք խորթ են եւ դժուարահասկնալի պիտի համարուին։ Բայց ամենէն դժուարիններն ալ պիտի հասկնային, եթէ անծանօթ բառերու նշանակութիւնը փնտռելու քիչ մը փոյթ տարուի։ Եւ կ'արժէ փոյթ տանիլ, վասն զի երգերէն ոմանք հոգեւոր եւ բարեպաշտական զգացումով գեղուն են, եւ իրենց բառերն ալ ունին ճշմարիտ բանաստեղծութեան կշռութիւնը, ներգաշնակութիւնը եւ գեղեցկութիւնը։ Ուրիշ երգեր կրնան ընդհանուր լինել համար որ կցուած են անոնց խմբերգներ որոնք ընդունալն կրկնութեան հանգամանք ունին, եւ ուստի անյարմար են Աստուծոյ տան յիսեմ պաշտաման տան գործածուելու։ Սակայն պէտք է յիշել թէ երգարանը պիտի գործածուի նաեւ ընտանեկան շրջանի եւ Կիրակնօրեայ Դպրոցի մէջ եւ մանաւանդ թէ ճաշակներն իրարմէ կը տարբերին։ Ոմանք կ'ընդհանրեն խմբերգ մը կցել ամէն երգի, թէեւ այս թուի ուրիշներու՝ անդարար կաթի մէջ մեծաքանակ ջուր խառնել։ Ուրիշ երգեր պիտի ընդհանուր լին իբրեւ տաղանջափական արուեստի կողմէ թերի արադրութիւններ։ Խոհեմութիւն համարուած է այս գրքին մէջ զնեղ գաղափարի եւ զգացման միմ հոգեւորութիւն արտայայտող երգեր, գիտնալով հանգերձ թէ քիչ չափ թերութիւն ունին տաղանջափական արուեստի եւ ոտանաւորի կատարելութեան տեսակէտով։ Կը յուսացուի որ ընդհանուր առմամբ պիտի տեսնուի թէ նոր երգերն օգտակար յաւելում մըն են գրքին վրայ։ Երանի թէ Հոգին Սուրբ եկեղեցին միակերպելու եւ կենդանացնելու միջոց ընէ զանոնք։

Երգարանին այս ընդարձակման համար հարկ եղաւ վերստին դասաւորել երգերը նոր թիւերով։ Վերստին դասակարգուեցան անոնք շարք մը խորագիրներու ներքեւ։

Կը յուսացուի որ այս կարգադրութեամբ պիտի դիւրանայ մասնաւոր առիթներու յարմարող երգեր գտնելու գործը։ Երգարանին վերջին հրատարակութեան մէջ գրուած տառնեւութ երգեր, որոնք հոգեւոր զգացման եւ բանաստեղծական հանգամանքի կողմէ պահուելու անյարմար դատուած են վերձուլ, ջնջուեցան։ Միանգամայն մնացած բոլոր երգերը խնամով ըննուեցան եւ երկրորդական չափ թերութիւններ բարձուեցան։

Թէ ինչ եղանակ յատկացուելու է երգերուն՝ միշտ դժուարին խնդիր է։ Եղանակ կայ որ չափ հաճելի է մարդոց, բայց թեթեւ եւ չնչին ըլլալով ընդունելի չէ հանդիսաւոր պաշտամունքի համար։ Սակայն եւ սոցալէս բոլորովին մերժուելու չեն այդպիսի եղանակներ, քանի որ կը շարժեն սմանց սրտերը որպէս շարժիչ կարող չեն աւելի լուրջ եղանակներ։ Երգարանին նոր հրատարակութեան մէջ հոգ տարուած է լուրջ եւ տեսական յարգ ունեցող եղանակ գնել գրքին այն մասին մէջ միայն, որ զլսաւորապէս պիտի գործածուի կիրակնօրեայ առաւօտեան պաշտամունքի տան։ Միեւնոյն ժամանակ կարգ մը երգեր որոնց գաղափարները նուազ հասուն են եւ եղանակներն աւելի թեթեւ ի մի հաւաքուած են Կիրակնօրեայ Դպրոցի դիմին տակ։ Տղաք, եւ գրքին աւելի տեսականօրէն յարգի մասերէն Հրապուրուող ուրիշներ, գրքին այդ բաժնին մէջ պիտի գտնեն իրենց ճաշակին յարմարող թէ՛ երգ թէ՛ եղանակ։ Թուրքերէն երգարանին մէջ առաջ չգտնուող իբր Եօթանասուն եղանակներ աւելցուած են, որոնցմէ երկու երեքը Հայոց եկեղեցիէն են, ոմանք ալ արեւելեան ոճով։ Նոր եղանակներէն ոմանք մասնաւորապէս յարմար են քաջալարժ երգիչներու եւ կը գտնուին գրքին վերջը։

Նոր կարգադրութեամբ երգերը նոյն կարգն ունին եղանակաւոր երգարանին եւ առանց եղանակի երգարանին մէջ։ Ուստի եղանակաւոր երգարանի երգերու թիւերուն անկարգութիւնը եւ չփոթութիւնը, որ գիրքը գործածողներուն այնչափ նեղութիւն կու տային, վերցուած են նոր հրատարակութեան մէջ։ Այս թերութեան բարձրմամբ անկարելի եղաւ ամէն երգի քով դնել այն եղանակը որով կ'երգուէր անցելոյն մէջ։ Սակայն ուր որ հնար էր՝ նոյն չափով հին եղանակ մը գրուեցաւ ամէն նոր երգի քով, որպէս զի ուղղորդելու հինը գործածեն։ Եւ որովհետեւ գրեթէ բոլոր հին երգերը պահուած են եւ կրնան շուտով գտնուիլ ցանկին նայելով, ուղղորդելու կրնան բոլոր երգերն հին եղանակներով երգել։

Երգարանի մը օգտակարութիւնը մեծ մասամբ անոր ցանկերէն կախում ունի։ Նոր պատրաստութեան մէջ կը գտնուի ցանկ մը ըստ նիւթի, ցանկ մը Սուրբ Գրոց համարներու՝ որոնց վրայ հիմնուած են երգերը, ցանկ մը եղանակներու, ցանկ մը որով հին երգերու նոր թիւերը կը գտնուին եւ ցանկ մը երգերու առաջին տողերուն։

Առ այժմ մնալով տակ են եղանակաւոր այս երգարանը եւ առանց եղանակի փոքրադիր երգարանը, եւ ի մօտոյ հրապարակ պիտի հանուին։ Ասոնց հրատարակութենէն ետեւ պիտի պատրաստուի առանց եղանակի խոշորագիր երգարանը։

Նոր երգարանը ձեռք առնելու պահուն մարդ ցաւ մը կը զգայ։ Կը թուի թէ երգերու ամբողջովին նոր հաւաքում մըն է, ուրիշ արտաքուստ են մեր եկեղեցիներուն եւ ընտանիքներուն մէջ երկար առնէն ի վեր

երգուած սիրական չափ երգեր։ Բայց այդպէս չէ։ Սիրական վաղեմի երգերը նոր հրատարակութեան մէջ դիւրաւ պիտի գտնուին երբ գործածողն ընտանեայ դիրքին նոր դասակարգութեան։ Շատեր անտարակոյս աննպաստ ոճով պիտի ըննադատեն նոր գիրքը այս եւ ուրիշ պատճառներով։ Բայց նոր երգերու եւ եղանակներու կողմէ, նիւթերու աւելի ճիշտ դասակարգութեան կողմէ, մասնաւոր երկու հրատարակութիւններուն մէջ ալ երգերու կանոնաւոր կարգին պահպանման կողմէ ձեռք բերուած շահը մեր տեսութեամբ կը հակակշռէ այսպիսի ամէն կորուստ, եւ չէր կրնար ձեռք բերուիլ առանց տեղի տալու այսպիսի երկրորդական անպատեհութիւններու։ Յուսալի է որ հապճեպով կարծիք չկաղմուի գիրքին վրայ։ Աննպաստ դատաստան ընելէ առաջ նոր երգերը փորձուելու են իրենց նոր եղանակով եւ նոր եղանակները երգուելու են խնամով եւ կրկին կրկին, որպէս զի քիչ մը ընտանի դառնան։ Վստահ ենք որ, երբ գիրքին նոր երգերը եւ եղանակները եւ ուրիշ նոր հանգամանքները քիչ մը ծանօթանան, նոր պատրաստութիւնն հակառակ իր բազում փոփոխութիւններուն՝ ընդունելի պիտի ըլլայ լիովին։ Հ. Օ. Տ.

ՄՐՏԱՇԱՐԺ ՄԻՋԱԳԵՊ ՄԸ

Կ'ըսուի թէ անօթութիւնն իր սաստիկութեան մէջ կը փծացնէ բնական սէրը եւ գործը եւ մարդասիրական ամէն բնադրներ, թողով միայն անամոսական շահախնդիր կատարութիւն մը։ Սովի այս աղբեղութիւնն հարկաւ նոյն է յոյժ դեռատի գոհերու եւ չափահաս դոհերու վրայ։ Կը թուի թէ երբեք անօթութեան զգացումներ անեղծ կը մնան։ Երբ այդ զգացումները կ'երեւին չափահասներու վրայ, դիտողը թէ՛ կը զմայլի, թէ՛ կը խանդաղատի։ Բայց սովաւորութեան ահաւոր բոլոր երեւոյթներուն մէջ չկրնար գտնուիլ տեսարան մը աւելի սրտաշարժ քան տղու մը ալլախիութիւնը։ Ամերիկեան թերթի մը թղթակիցը սապէս կը պատմէ ինչ որ ինք անձամբ տեսաւ Քուպայի քաղաքներէն մէկուն մէջ։

Տեղական պաշտօնատան մը երկու անկիւններուն միջեւ պատին տակ կ'ընկած էին քսան երեսուն մարդկային թշուառ արարածներ հիւժման ամէն աստիճանները ներկայացնող։ Տեղացի ոչ-սովորաբար լինելու էին անոնք։ Տիկին մը ժպտուն դէմքով իջաւ մօտակայ ընդարձակ պանդոկի մը սանդուխէն եւ մտաւ փողոցը։ Երբ նշմարեց յուսակտուր արարածներու յիշեալ խմբակը, կանգ առաւ ցաւագին եւ լին խանդաղատանքով համակուած։ Խեղճ արարածները երկնցուցին իրենց ձեռքերը, եւ պղտիկները վաղեցին անոր քով եւ վեր տնկեցին իրենց հալումաշ երեսները ողորմութիւն մը խնդրելով «յանուն Աստուծոյ»։ Պղինձ դրամներ եւ Ֆրանքներ բախուեցան տիկնոջ քսակէն առատ ձեռքով։ Սակայն ինչ որ ամենէն աւելի աղբեց անոր՝ այն յուսահատութիւնն էր որ հաղիւ եօթը տարեկան պղտիկ աղջկան մը դէմքին վրայ դրոշմուած էր։ Աղջկը չարժեցաւ, ոչ ալ խօսեցաւ։ Նստած էր կնոջ մը եւ երկու փոքր տղայոց քով, որոնք գետնին վրայ պառկած էին ըստ երեւութիւն լքուած եւ անօգնական։ Տիկինն անոր խոշոր եւ աղբսարկու աչքերէն հրապուրուելով գնաց անոր քով եւ պղինձ դրամ մը տուաւ։ Ողորմելի աղջկը ըսպէ մը անոր նայեցաւ եւ անպա վայրի ճիշով մը առաւ դրամը եւ փողոցին մէջէն խոյացաւ դէպ առաջին վաճառ

առատունը: Անմիջապէս վերադարձաւ հացի նկատարով մը, ապահօրէն հոտոտելով դայն եւ իր լեզուով գրեթէ լիզելով, բայց բնաւ չկերաւ: Վաղելով գետնին վրայ պառկած խեղճ կնոջ քով՝ նետեց հացն անոր ձեռքը եւ ապա երեսի վրայ ինկաւ մնաց փոշիին մէջ եւ լացաւ ու հեկեկաց սաստիկ վիշտէն: Տիկինն զղածուեցաւ խորապէս, եւ տեսնելով զինուոր մը որ անկարեկիւր չէր բոլորովին խնդրեց որ պանդոկ բերէ ազնուասիրտ աղջիկն ու անոր սովալլուկ ընտանիքը: «Անոնք պիտի խնամուին», ըսաւ:

Տխուր տեսարան էր այս, բայց ընծայեց նոր ապացոյց մը սիրոյ գերազանց զօրութեան մինչեւ իսկ մահառիթ տաղնապի եւ տանջանայ վրայ:

ՀԻՆ ՖՐԵԿԱՅՈՒ ՄԸ

(Նախադէպ է. Թ. Մահաւ)

(Եւր. Նախադէպ է. Թ. Մահաւ)

Ճիշդ փոխարէն առաւ: Վարի թոյլ ջուրը մէկ կողմէն միւսը կը ծփայ, կը տարուբերի, վերը հովը կը սուլէ կտառազար նաւին կայմերուն, առաքաստներուն եւ պարաններուն մէջէն մասնաւոր բազմաթիւ մը, կապարադոն երկինքը տանջեւ տխուր կ'երեւնայ, մինչ ցածը գտնուող ամպերը արագ արագ կ'անցնին իւրեւ յառաջնութեայ կաբալտներ փոթորիկին: Առաջին հրամանները կը տրուին տախտակամածին վրայ գտնուողներուն, եւ երբ անոնք պատրաստ են կատարել տրուած հրամանները, երկրորդ առաքաստներուն առաքաստակները հովին զօրութեան հակառակ կը դարձուն բոլոր ոյժով: առաքաստածիկ չուանները, որոնք առաքաստակները իրենց տեղերը պահելու կը ծառայեն, միեւնոյն ժամանակ արագութեամբ կը թուլցուն, եւ առաքաստակները վար կ'իջնեն առաքաստները մասամբ ամփոփելու համար: Երկրորդ առաքաստները կը բարձրացուն ըստ կարի: Ապա կը հրամայուի նաւազներուն վար իջնել, եւ նաւը նորէն կը սկսի յառաջ ընթանալ աւելի հեշտ եւ աւելի հաստատուն կերպով, ճնշումը վերցուած ըլլալուն պատճառաւ: Յերեկ ժամանակ առաքաստներուն բոլոր նաւազներուն ձեռամբ ամփոփումը շատ չքնաղ տեսարան մը կը ներկայացնէ: Բայց ուրիշ կերպարան կ'առնէ այդ դրոժը երբ կը կատարուի սաստիկ խաւար գիշերուան մէջ, մինչ անձրեւը կ'իջնէ հեղեղաման, եւ մինչ փոխանակ բոլոր նաւազներուն գիշերապահը միայն կը գտնուի տախտակամածին վրայ, վասն զի մարդիկը պէտք ունին քնանալու, եւ հողածու պաշտօնակները չեն աւերք անոնց հանգիստը եթէ անհրաժեշտ հարկէն չստիպուին: Կը յիշեմ այսպիսի գիշեր մը լա Փլաթա գետին վրայ, երբ գիշերապահի տեղակալի պաշտօն կը վարէի կէս գիշերէն սկսեալ մինչեւ ժամ 4:

Մինչ քաղաքի մէջ լինէին: Իրիկուան ժամ 9ին միջոցները տախտակամածին վրայ կայ կախորրանս երթալէ առաջ: Տեսարանը այն ատեն այնպէս գիւթի էր ինչպէս ժամանակ ժամանակ կ'ըլլայ Ովկիանոսին վրայ: Ծովուն մակերեսը կատարեալապէս հարթ էր, միայն շատ թեթեւ վէտիւտումներ ունէր, որոնց մէջէն նաւը կ'ընթանար ժամը իւր հինգ կամ վեց մղոն, բայց այնպէս հանդարտօրէն, որ «քուն» կը թուէր, ինչպէս էին առաքաստները, նաւալարներու լեզուով: Վասն զի բոլոր առաքաստները պարզուած էին վերէն վար, եւ խորունկ քնացող մանկան մը վիճակին պէս, երբեք

չարժում մը չէր կրնար տեսնուիլ անոնց ծալքերուն մէջ: Գիշերապահը տախտակամածին վրայ կը գտնուէր, եւ սպանները եւ աւելի հին նաւազներէն ոմանք խուճախուք պառկած էին, իրենք ալ առաքաստներուն պէս խոր քնոյ մէջ: Վերը լուսինը, գրեթէ լրման մէջ, կը շողշողար անամալ երկինք կամարին վրայ: Թէպէտ, կը համարձակիմ ըսել, եթէ ժամանակներուն նշանները գիտէի հարաւային արեւմտեան կողմը, պիտի տեսնէի հեռաւոր փայլակներու լոյս որ ծանրաշափին արագ անկմանը հետ արդէն գրաւած էր արթուն նաւապետին ուշադրութիւնը: Ժամը 11ին կանչուեցայ, եւ տասը վայրկեան յետոյ երբ նորէն տախտակամածին վրայ ելայ, արդարեւ փոխուած էր տեսարանը: Երրորդ առաքաստները շատոնց վերցուած էին չորրորդ (արքունի) առաքաստներուն հետ, թէպէտ անոնց առաքաստակները իրենց տեղերը կը մնային, եւ տախտակամածին վրայ գտնուող գիշերապահը արդէն մասամբ ամփոփած էր երկրորդ առաքաստները: Բոլոր հանդարտութիւնը գացած էր: Թէպէտ սաստիկ քամին իր բոլոր ուժգնութեան հասած չէր տակաւին, հովը արդէն կը մոնչէր, եւ նաւը որ կ'ըլլէր կ'իջնէր կատարած ծովուն մէջ, ջուրը երկու կողմը կը նետէր շառաչմամբ: Քուն մարդ մնացած չէր, ամէն ալ գործունէութեամբ կ'աշխատէին: Ամէն կողմէ առաքաստները հրամաններ կը տրուէին, վերէն հրամաններ կ'ուղղուէին տախտակամածին վրայ գտնուողներուն, եւ տախտակամածէն դարձեալ վերը գտնուողներուն:

Լուսինը տակաւին կը տեսնուէր ժամանակ ժամանակ մառախլապատ թանձր գոլորշիին մէջէն որ երթալով կը խտանար, եւ կը վազէր կ'երթար կատաղի արագութեամբ: Բայց լուսինն լոյսը պապուն եւ ջրալից էր եւ աւելի զգալի կ'ընէր թանձրացող խաւարը, երբ անսովոր կերպով ծանրաբեռեալ ամպերու վարագոյր մը կը մթադնէր անոր ետեւը: Որովհետեւ կատարեալապէս պարզ եւ յայտնի էր թէ ինչ պիտի յաջորդէր, ես պատրաստուեցայ, այնինչ հանդարտութիւն մը եղաւ, որ տեղի ունեցաւ երբ առաջին եւ երկրորդ կայմերուն երկրորդ առաքաստները ամբողջովին վար առնուեցան, ամբապէս ամփոփուեցան, եւ խելակայմի այսինքն երրորդ կայմի երկրորդ առաքաստը ամփոփուեցաւ: Ասոնցմէ եւ մէկ երկու փոքրիկներէ զատ ուրիշ առաքաստ պարզուած չէր: Այդ մութ եւ խոփու երկինքը եւ մերկացած նաւը բաղմամբով ծովուն մէջ միւրճուած առաքաստեան ժամը մէկին կը ներկայացնէին արդարեւ հետաքրքրաշարժ հակադրական մը այն պայման եւ պնասպանոյճ գեղեցկութեան, որ կը խայտար լուսին շառաւիղներուն մէջ իրիկուան ժամը իննին:

Իմ պատրաստութիւններս պարզ էին, կօշիկներս եւ գուլպաներս պիտի հանէի, տաքատս պիտի հանգրիճէի (սոթթել) այնպէս որ փոթորիկի վերարկուիս քաղցրները անկէ վար մնային: Ո՛չ բրդեղէն կերպասները, ո՛չ կօշիկ կաշիները կը վանեն ջուրը կամ կը չորնան այնչափ լաւ կերպով կամ արագ՝ որչափ բուն իսկ մեր մորթը որով օժտած է մեզ Բնութիւնը: Հասկցայ թէ գէշ օդ մը պիտի ունենայինք, բայց բաւական տեղեակ չէի գուշակելու չափ թէ ինչպէս վերջին աստիճան խիստ պիտի ըլլար այն: Այդ տարիքիս մէջ հոգ պիտի չընէի թէ եւ եթէ գիտնայի ալ: Բարեբաղդապէս նաւապետը գիտէր եւ պատրաստ գտնուեցաւ:

Առաւօտեան ժամը երկուքին ատենները հովը, որ հիւսիսային արեւմտեան էր, յանկարծ սոսկալի փոթորիկով մը հարաւային արեւմտեան ուղղութիւն առաւ: Աղէկ որ կարճ տեւեց այս փոթորիկը իր ծայրագոյն կատաղութեան մէջ: Վասն զի թէպէտ երկու օր տեւեց, եւ այդ միջոցին շատ ալեկոծեց ծովը, բայց աւելի չսաստկացաւ:

Փոթորիկի ժամանակ որոնք հրամանէր: Հովը առաքաստներուն կը բախէր հակառակ կողմէն, եւ նաւը ետ կը տանէր փոխանակ յառաջ մղելու: Նոյն ժամանակ անձրեւը տեղատարափ կ'իջնէր: Խաւարը պատեց մեզ, այնպէս որ մեզմէ ոտնաչափ մը անդին գտնուող մարդ մը փայլակին բոցերովը միայն կ'ընայինք տեսնել, որոնք թէպէտ ակնախտիկ եւ ահեղի, սա փոխարինութիւնը կ'ընէին որ կը կարողացնէին մեզ հասկնալ թէ իրենք ինչ վիճակի մէջ էին: Իսկ լսելու գալով, տուած հրամաններս եւ միայն կը լսէի: պէտք էր որ մարդոց ակնաջներուն խօսէի եւ խիստ բարձրաձայն: Բարեբաղդապէս նաւապետը ժամանակին պէտքին համեմատ կազմ ունէր: Ամենէն խոշոր մարդիկներէն մէկն էր նաւին մէջ, ահաւոր թանձրութիւն ունէր եւ փղի քաղաւածք, եւ այնպիսի ձայն մը որ եթէ խաղաղ եղանակի մէջ խօսէր ծառայի մը հետ, ձայնը նաւին խորերը կ'իջնէր: Թանձր խաւարին եւ չիթութեանը մէջ, եւ տարբերներուն գոռիւնէն վեր անոր ձայնը յատկօրէն կը լսուէր ամէն տեղ, առաջ եւ ետ, ցածր եւ բարձր, միութիւն եւ կորով հաղորդելով ամէն շարժման: Բայց, ի վեր քան դամնայն, ինք պատրաստ կը գտնուէր: Գուշակած էր թէ ինչ պիտի պատահէր հիմա, եւ ամէն բան պատրաստած էր անոր ճակատելու եւ գիմադրաւելու համար:

Այսպիսի պարագաներուն մէջ յանկարծակիի եկած նաւ մը չկրնար զեկալաբուրիլ, եւ սակայն պէտք էր դարձնել զայն այնպէս որ առաքաստները հովով լեցուէին եւ նորէն հնար ըլլար գտնիլ կատաղաբեւ: Այս կըրնար ըլլալ առաքաստներուն միջոցաւ միայն: Բայց առանց ուրիշ բաների հաշիւ առնելու, առաքաստակներուն եւ առաքաստներուն կարգադրութիւնը գիշեր ատեն փափուկ խնդր է այսպիսի պայմաններու ներքեւ: Եթէ մեծ խնամ չտարուի եւ հանձարով չշարժուի, չուանները կրնան փախչիլ զանոնք բռնողներուն ձեռքէն, եւ այն ատեն տեղի կ'ունենայ առաքաստներու պատառում եւ առաքաստակներու բեկում, որով կը վտանգուի կայմերուն ապահովութիւնը:

Փոթորիկէն առաջ նաւին առաքաստակները աջակողմը հակած էին հովին քովիտի փնդուն պատճառաւ: Հարկըր կամ աւելի մարդիկ իրենց բոլոր ոյժով բռնած էին առաջակողման առաքաստակները եւ կը ջանային դարձնել զանոնք նաւահանգստին կողմը: Վերջապէս յաջողեցան: Կայմակին յաճախ արձակած բոցերուն չորհիւ միայն կը կարողանային տեսնել թէ ո՞րչափ կը շառահէին մէկ վայրկեանէն միւսը: Այս դիւրբին մէջ նաւը կարող եղաւ ապահովապէս յառաջ ընթանալ, թէպէտ ոչ բոլորովին հանգիստ կերպով, փոթորիկի մը միջոցին որ քառասունըութ ժամ տեւեց, ինչպէս ըսինք վերը:

ԵՐԿՐԱԳՆԴԻՍ ԱՊԱԳԱՆ

(Ֆիլիպ Կլաւէ, «Լ. Ն. Բէլ»-ի մէջ)

Աստղագէտներուն կարծիքով երկրագունդս արեգակնային ամպակերպէն անջատուեցաւ, եւ «մանրանկար արեգակ» մը

ըլլալէն ետքը խտացաւ պաղելով: Անշրպե-
տին մէջ իր տաքութիւնը ճառագայթմամբ
կորսնցնելէն ետքը հրեղէն գունդը ծածկուե-
ցաւ մթադոյն պինդ կեղեւով մը: Յետոյ այս
պինդ խաւը դործեց իրեւ պատնէշ մը ներ-
քեւն եղող հալած գանգուածին ճառագայթ-
ման դէմ, վասն զի ժայռը ջերմութեան
տկար հաղորդիչ է: Ուրեմն արեգակը տա-
քութեան միակ աղբիւրն է որ հողագուն-
դիս մակերեսը պահած է եւ կը պահէ տա-
կաւին: Պինդ կեղեւին ձեւակերպուած ժա-
մանակը մթնոլորտին մէջ սիւռնած ջրային
շողին կամաց կամաց խտացաւ, եւ ջուրը
հաւաքուեցաւ մակերեսին վրայ առաջին ան-
գամ ձեւացած փոսերուն մէջ: Այսպէս ձե-
ւակերպուեցան առաջին Ուլկանոսները, ո-
րոնց մէջ կեանքը շուտով երեւան պիտի
գար իր ամենէն տարրական գործարանաւոր
ձեւերով: Մինչ այս ձեւերը հետզհետէ զար-
գանալով աւելի կատարեալ տիպարներու
կերպարան կ'առնէին եւ միօրինակ կերպով
կը բաշխուէին երկրագունդիս երեսը, երկ-
րիս պաղելու գործողութիւնը կը շարու-
նակուէր: անոր կծկուելէն յառաջ եկող
ծալքերը երեւցան մակերեսին վրայ, եւ
անոր ներքին գործունէութիւնը կը ցուցնէր
ինքզինք, ընդհատ ընդհատ, գանաղան կող-
մեր հրաբխային բորբոքմանց ձեւով: Այնպէս
որ երկրիս երեսը աւելի խորտուբորտ կեր-
պարան մը առաւ լեռներուն բարձրանալովը
եւ առաջին Ուլկանոսն փոսերուն 'ցածնա-
լովը: Հաւանորէն այն ատեն բուսականները
երեւցան առաջին ցամաքներուն վրայ, որոնց
բարեխառնութիւնը Արեւադարձային եզած
պէտք է ըլլան: Բայց մակերեսին շրջագիծը
չէր ազդուեր լոկ երկրիս կեղեւին կծկուե-
լէն, այլ՝ մթնոլորտային ազդակներու մի-
ջոցաւ մաշուելէն ալ: Մինչ խաւերու կողմնա-
կան ծալումովը կամ գագաթնահայեաց ուղ-
ղութեամբ ցածնալովը կծկումը բարձրացուց
կամ իջնցուց մեր մոլորակին շատ մը մա-
սերը, մթնոլորտին ազդած մաշումն ալ հա-
կադարձ արդիւնք յառաջ բերաւ: Վասն զի
անձրեւին, սառնին եւ բարեխառնութեան
առտիճաններու գանաղանութեան ազդեցու-
թեամբ մաշեցուց ժայռերը եւ փոշի ըրաւ,
զորոնք տեղափոխեց եւ դիզեց կեղեւին փո-
սերուն մէջ: Հետեւապէս կծկումը շեղ դիրք
տուաւ մակերեսին ցցուած մասերուն եւ
կամ պահեց զանոնք այս կամ այն ձեւով,
մինչ միւս կողմէ մաշմամբ հարթութեան
ցցուած ժայռերը: Այս երկու հակառակա-
մարտ ազդակներուն արդիւնքը երկրագունդիս
ձեւին վրայ կը ներգործէ ուսէ վայրկեանի
մէջ:

Երկրաբանական ժամանակամիջոցին մէջ
կծկումը լեռներուն շղթաները ձեւակեր-
պեց: Առաջին լեռները որոնք այսօրուան
ներուն չափ բարձր էին, մեծ մասամբ
աներեւութացան մաշմամբ: Կը մնան միայն
հատակոսորներ, զորոնք երկրաբանական
ուսմամբ միայն կը կարողանանք ճանչնալ:
Մինչ պաղիլը կը շարունակէր, կլիմաները
սկսան զանազանիլ, եւ ոտորին բոյսերուն
եւ անողնայար կենդանիներուն յաջորդեցին
բարձրագոյն տիպեր — ձուկեր, սողուններ,
թռչուններ, սողնաւորներ — եւ ի վերջոյ
մարդս: Մարդկային սեռը տակաւին երկրիս
վրայ երեւցած չէր երբ Պիրենեան, Ալպեան,
Կարպաթեան եւ Հիմալայա լեռները ձեւա-
կերպուեցան: Ասոնք մասն են այն նոյն
լեռնաշղթային, որուն ցցուած ծայրերը
մեծ չափով մը պահուեցան, վասն զի այն
է ամենէն նոր շղթան, եւ ժամանակը ամե-

նէն քիչ փոփոխութիւն յառաջ բերած է
անոր վրայ: Յորչափ կծկումը կը շարու-
նակէ, պիտի դառնան լեռներու շղթաներ,
շատ շեղեալ ծայրեր, շարունակեալ դան-
գուածներ, եւ հետեւապէս ջուրերը դիւ-
րութեամբ պիտի հոսին դէպ ի ծով: Բայց
երբ կեղեւը պաղելով բաւական թանձրանայ
եւ սնդանայ, կողմնակի ծալումը արդի-
ւելու չափ, լեռները այլեւս չեն ձեւակեր-
պիլ, եւ այն ատեն, երբ միայն մաշում
տեղի կ'ունենայ, մակերեսը պիտի հար-
թուի կամաց կամաց: Յետոյ մասամբ լեց-
ուելով Ուլկանոսի փոսերը, հետզհետէ
գծաւորանալով ջուրին դէպ ի ծով հոսումը,
որուն պատճառն է զատիվներուն սակա-
ւութիւնը, ցամաքային գանգուածները պիտի
բաժնուին մեծ ու փոքրիկ ջրանցներով, եւ
պիտի կազմակերպի ճշմարիտ արքայազնազոս
մը: Այն ժամանակ երկրի վրայ հիմակուա-
նէն աւելի ջուրի մակերես պիտի չմնայ,
բայց այս ջուրը տարբեր կերպերով պիտի
բաշխուի: Ոչինչ կը ցուցնէ թէ այս ժամա-
նակ, հեռուոր ապագային մէջ, կեանքը ան-
կարելի պիտի ըլլայ երկրի վրայ: Այսու
ամենայնիւ, թէպէտ օգին էական տարբեր
պիտի չպակսին, ցուրտը ստուգիւ փոփո-
խութիւն մը յառաջ պիտի բերէ կեանքին
յատկութեան մէջ, եւ ապրող արարածնե-
րու մասնակի անհետացում՝ երկրագունդիս
մակերեսին:

Մը. Տոլո, Պրուսիցի գիտուն փրօֆէսորը,
կը հարցնէ թէ արդեօք ուրիշ մոլորակ մը
արդէն հասած չէ՞ այն վիճակին զոր հիմա
գուշակեցինք մեր երկրագունդին համար:
Կայ հաստ մը իրօք, Հրատ մոլորակը որ մեր
դրութեան կը պատկանի: Երկրագունդիս
Հրատի այժմու ներկայացուցած կերպարան-
քին համեմէն ետքը, ինչ պիտի ըլլայ ա-
նոր վիճակը: Փոխանակ բաղկանալու կեղեւէ
մը եւ հեղուկ միջուկէ, կատարելապէս պինդ
վիճակ մը պիտի ունենայ: Այն ատեն իր
ձեղքուածներուն մէջ պիտի քաշէ իր բոլոր
օդը եւ ջուրը: Այս դիւրաւ տեղի պիտի
ունենայ, վասն զի փորձառութիւնը կը ցուցնէ
թէ այս բանին համար բաւական է որ երկ-
րագունդս կարծրագոյն ժայռի միլիոնաւոր
երակներով լեցուն կրանիթներու ծակոտկէ-
նութեան մէկ երրորդին չափ ծակոտկէն եւ
անոնց բացուածներուն մէկ հարիւրորդին
չափ բացուած ունենայ: Այն բացուած-
ները, որոնք այլեւս չեն կրնար լեցուիլ հա-
լած ժայռով երկրիս խորութիւններէն, պիտի
լեցունին ջուրով: Եթէ կեանքը արդէն դադ-
րած չըլլայ այս ժամանակ, ալ այնուհետեւ
անկարելի է որ գոյութիւն ունենայ: Եւ
յետոյ: Յետոյ ձեղքուածները պիտի շատ-
նան քանի՞ գանգուածը աւելի ամփոփուի,
եւ երկրիս պիտի ձաթուի, կտորտի եւ
կտոր կտոր փշրուի, եւ անշրպետին մէջ
պիտի ցրեցնի իրեւ մէտէորական քարերու
անձրեւ: Լուսնին մակերեսին վրայ տես-
նուած ձեղքուածները եւ մէտէորական քա-
րերը որ կ'իջնան մեր երկրագունդին վրայ,
մեզի հաւատալ կու տան թէ այսպիսի ապա-
գայ մը կը սպասէ երկրագունդիս համար:
Այսպիսի են, համառօտիւ, երեւոյթներու
շարքերը որոնց մէջէն անցած է մեր երկրա-
գունդը եւ պիտի անցնի հաւանորէն:

ԱՆԱԳԱՊԼՆՁԻ ՁՈՒՂՈՒՄ

Չկայ նիւթ մը որ անագապղնձին (թուճ)
չափ յարմարութիւն ունենայ յիշատակարան-
ներու համար գործածուելու: Երբ մեծ զան-
գուածներով կը գործածուի արժանապատու-

ութեան, ծանրութեան եւ արժէքի զգացում
մը կայ անոր վրայ զոր չունին ուրիշ նիւթեր:
Անագապղնձը կ'արհամարհէ ժամանակին
մաշիչ գորութիւնը: Առաջ անոր ճշմարիտ ար-
ժէքը բաւական մեծ համարուած չէր որ շատ
յաճախ որս ըլլար աւերկութիւն սփռող վան-
դալներուն: Ոսկին, արծաթը եւ փլաթինը
կը գերազանցեն զանկա ինչ ինչ յատկու-
թիւններու կողմանէ, եւ բուն այս թանկա-
գին մետաղներուն արժէքը պատճառ է դեղ-
արուեստի գեղեցիկ գործերուն կուրստեանը:
Եւ սակայն մեծ թուով անագապղնձ ար-
ձաններ ունինք որոնք մեզի իջած են հին
ժամանակներէն, եւ այսօր զարմանալի օրի-
նակներ են այն գծաւորութիւններուն որոնց
դէմ մաքառիլ ստիպուած էին վաղեմի քան-
դակագործները, եւ յաղթանակներուն, զո-
րոնք արդի անագապղնձ ձուլողը կանգնած
է: Անագապղնձի նիւթին բնութեան չորհիւ,
ամէն ինչ որ կարելի է քանդակագործի ար-
ուեստին՝ կարելի է անագապղնձին համար
ալ: Անկապ կրնայ հալուիլ եւ կաղապարնե-
րով ձուլուիլ եւ ընդունիլ յոյժ կնճռոտ ձե-
ւեր: Եւ չահեկան է ըսնլ թէ այս խառ-
նուրդին պատմութիւնը սկիզբ չունի, եւ
միայն Սըր ձոն Իվընսի գրութիւններուն
մէջ կը կարգանք թէ անագապղնձի դարը
սկսաւ Ն. Ք. չորսրորդ կամ հինգերորդ դարէն
շատ առաջ: Նաեւ նախապատմական բան մը
կը ճանչնանք զանկա: Անագապղնձ բանե-
լու արհեստը եւս, իբրեւ գեղարուեստ, կ'եր-
թայ կը կորսուի հեռուոր հնութեան մէջ,
եւ այդ ժամանակէն մինչեւ հիմա անա-
գապղնձ ձուլողին արուեստը երբեք անհե-
տացած չէ:

Գործ մը անագապղնձով ձուլուելու համար,
հարկաւ պէտք է որ պատրաստուած ըլլայ
ուրիշ նիւթով մը: Քանդակագործը սովո-
րաբար իր գաղափարը կը մարմնացնէ ոչ թէ
թուղթի վրայ, այլ՝ մեղրամոմի կամ կաւի
վրայ, արձանի օրինակ (մոտէլ) շինելով:
Այս օրինակը սովորաբար անհարթ բան մը
կ'ըլլայ, եւ միայն քանի մը մատնաչափ
բարձր, այնպէս որ չպահանջեր ներքին մա-
սերուն համար գործողութիւն: Երեսութեան
համար ընդհանուր գաղափարը որոշուելէն
ետքը, յաջորդ քայլը կ'ըլլայ շինել կատար-
եալ մեծութեամբ կմախք մը երկաթէ, առանց
որոյ կաւէ կամ մեղրամոմէ արձան մը պիտի
չկրնար կանգուն կենալ, այլ բուն իր ծան-
րութեան պատճառաւ պիտի փլչէր եւ գետ-
նին վրայ կոյտ մը ձեւանար: Երկաթէ
կմախքը այնպէս հաստատուն կը պատրաս-
տուի, որ քանդակագործը կրնայ զայն իր
ուսումնասէնական մէջ տարիներով ունե-
նալ առանց աւրուելէն վախնալու: Կաւէ
օրինակը հարկաւ շատ փափուկ կ'ըլլայ,
վասն զի անոր մասնիկները շատ սերտիւ
կցուած չեն իրարու, եւ ուստի հարկ է ու-
նենալ գաճէ օրինակ մը որ ենթակայ չէ
շուտով աւրուելու ինչպէս կ'աւրուի կա-
ւեղէնը: Եւ անա գաճէ այս օրինակն է
որ կը տրուի անագապղնձ ձուլողին: Հա-
մառօտ ըսենք, ձուլումը ինչ ինչ գործողու-
թիւններ կը պահանջէ. գործօրինակ, կաղա-
պարը շինել, խառնուրդ մետաղը պատրաս-
տել, ձուլել եւ կարծրացնել զայն՝ կաղա-
պարին մէջ, եւ յետոյ ձուլումը կաղապա-
րէն հանել: Ի վերջոյ կտորներուն եղբերը
կը կտրուին, խորտուբորտութիւնները կը
հարթուին, եւ գործին գանաղան մասերը
իրար կը բերուին եւ այլեւայլ կտորներուն
նշանի գիծերը կը ջնջուին: Արձանը կրնայ
ներկուել եւ յետոյ կանգնուելու պատրաստ
կ'ըլլայ:

Մօտերս պղնձէ մեծ գործ մը ձուլուեցաւ ի նիւ Եորք եւ պիտի դրուի Կեդրոնական Պարտէզին մէջ : Գործին համար գործածուած խառնուրդ մետաղին հարիւր մասին 90ը պղինձ էր, 8ը՝ անագ եւ 2ը՝ զինկ : Ամբողջ խառնուրդին ծանրութիւնն էր 6,450 լիպրա : Հալուեցաւ 13 քուրաներու մէջ . 7 քուրաներու մէջ՝ 750 ական լիպրա, եւ 8 քուրաներու մէջ՝ 150 ական լիպրա : Կրակները վառուեցան կէսօրէն առաջ ժամ 1ին, Օգոստ. 22, եւ ձուլումը տեղի ունեցաւ նոյն օրը կէսօրէն ետքը ժամը 5ին, հրաւիրուած հիւրերու ներկայութեամբ : Մեծ շերեփը տաքցուեցաւ, եւ երբ անագապղինձը պատշաճ աստիճանաւ հալեցաւ, հնոցին ծածկոցները վերցուցան, քուրաները գոլրս քաշուեցան ձախարակով, ատրուեցան եւ շերեփին մէջ պարպուեցան : Երբ շերեփը կը լեցուէր, կը վերցուէր եւ կը տարուէր ձուլիչի անօթին վրայ որ կը կենար ձուլման փոսին մէջ : Տեսարանը չքեղ էր : Մետաղը շերեփէն ուղղակի կաղապարին մէջ չթափուեցաւ, այլ ընդունարանի մը մէջ ասնուեցաւ որ ձուլիչի անօթին վերեւը կը գտնուէր : Այս ընդունարանին տակը ծակեր կային երկաթ խցաններով դոցուած : Երբ այս խցաններով կը դոցուէին ծակերը, անցքերուն բոլոր կապակցութիւնները կը դադարէին : Հիմա մեծ յուզման վայրկեան էր, վստահ ամբողջ ձեռնարկին յաջողութիւնը կախեալ է այդ մետաղին ճիշդ վիճակէն երբ կը թողուի հոսիլ կաղապարին եւ անոր կորիզին մէջ տեղ : Ամէնքը իրենց չունը բռնած կը սպասէին, մինչեւ որ վերատեսչին դատմամբը անագապղինձը հասած էր ճիշդ այն բարեխառնութեան աստիճանին որով կատարեալ հոսում տեղի պիտի ունենար : Եթէ բարեխառնութեան աստիճանը չափէն բարձր կամ ցած ըլլար, ձուլումը պիտի չյաջողէր : Գործաւորները վերջին աստիճանի եռանդ եւ հպարտութիւն կը ցուցնէին իրենց գործին մէջ, եւ զինուորականներու պէս կը սպասէին իրենց արուելու հրամանին, որպէս զի լսէին եւ ամենայն հրաշքամբ կատարէին : Պատշաճ վայրկեանին, էօթէն վէյյառ վերատեսչը տուաւ հրամանը, խցանները հանուեցան ընդունարանէն, եւ մետաղը հոսեցաւ կաղապարին ամէն կողմերը եւ խորշերը : Կաղապարին չորս կողմէն բոցեր ելան, եւ վերատեսչը Ամերիկեան դրօշը շարժեց Ամերիկայի մետաղագործութեան այս մեծ յաղթանակին վրայ :

ՕԴԱՊԱՐԻԿՈՎ ՃԱՄԲՈՐՒՈՒԹԻՒՆ
ՁՈՒՅՆԵՐԱԿԱՆ ԱՆՊԵՆՅ ՎՐԱՅԷՆ

Օգապարիկով Ձուլիցերական Ալպեաններէն անցնելու մասին քաջածանօթ Օդանաւորդ Սիւէլթէրիսի երկար ժամանակէ հետէ մտածած յանդուգն ծրագիրը ընդ հուշ պիտի գործադրուի : Պղանսոնի Փարիզեան գործաւորները Հրամանատար Սիւէլթէրիսի համար շինած է օդապարիկ մը, որուն ծաւալը կը գերազանցէ բոլոր նախորդներունը : Երջապատը 58 մետրէ պակաս չէ, եւ մակերեսը՝ 1,065 քառ. մետրէ, մինչ ներսի ծաւալը 8,768 խորանարդ մետր է : Օգապարիկը շրջապատող ցանցակերպ կազմածը 110,000 հազարակրամ ծանրութիւն կը վերցնէ եւ կառքը՝ 76,000 հազարակրամ : Օգանաւը կը կշռէ 1,000 հազարակրամ : Օգապարիկը, որ պիտի լեցուի ջրածին կազով, մինչեւ 3,700 մետր կրնայ բարձրանալ : 2,000 հազարակրամ աւազ եւ խիճ պիտի անուրին ա-

ւազի տոպրակներու մէջ : Ուղեւորներուն եւ անոնց կարաւաններուն ծանրութիւնը 400 հազարակրամ կը հաշուուի : Լաւագոյն մետաքս կերպանքն տրուած է զուտը չինելու համար : Գործածուած է 6,386 կտոր մետաքս, որոնց կարերը 4,440 մետր երկայնութիւն ունին : Ամէն բան անօդանոցից եղած է ըստ կարի, կրկին եւ կրկին ջրգեղուելով :

Ուղեւոր խումբին պիտի ընկերանան հանրածանօթ Ձուլիցերացի երկրաբան Փրոֆ. Հայմ, Յուրիսցի, եւ Յուրիսի օգերեւութաբանական կեդրոնական կայարանին ներկայացուցիչներէն զիտնական անձ մը : Մեծագոյն ուշադրութիւնը տրուած է ձեռք բերելու ամենէն ընտիր գործիքները որ պէտք են այլեւայլ դիտական գննութիւններ կատարելու համար, այնպէս որ ստուգիլ վստահելի արգասիքներ ձեռք բերուին : Հսկայ օդապարիկը, որ «Վէլլա» կ'անուանուի, իցոյց դրուեցաւ Սեպտեմբեր 4էն մինչեւ Սեպտեմբեր 13 Յուրիսի մէջ, եւ անկէ վեր խաղողեցաւ Սիւէլթէն, Ռոնի Հովտին մէջ, ուրկէ վերեւը պիտի տեղի ունենայ : Հոն վերջին սլաքատարութիւնները պիտի կատարուին ձեռնարկին համար, որ այնքան հետաքրքրական է որքան յանդիմանական, եւ վերելքին նպատակը վայրկեանին կ'սպասուի : Այս տեղի պիտի ունենայ անմիջապէս երբ նպատակը եղանակի տեղեկագիրներ ընդունուին Յուրիսի օգերեւութաբանութեան կեդրոնական կայարանէն եւ երբ փորձի փոքր օդապարիկներ ապացուցանեն նպատակը հոսի ուղղութիւնը :

ՆՈՐ ԵՒ ՀԻՆ ԵԳԻՊՏՈՍ

(Նշան Գաբա-է-Ֆէրէ, Ա. Ե. Է. Կ.)

Օտարական մը շատ կը հրճուի, երբ իր պանդխտավայրին մէջ առաջին անգամ կը տեսնէ իր նորեկ հայրենակից բարեկամ : Նա չկտանար այս պահուն անոր հետ խօսակցելէ, անվերջ հարցումներ ուղղելով : Կը սիրէ տանիլ պտղեղիւզ զանաւոր եւ ցուցնել անոր հետաքրքրութիւն շարժող եւ սքանչելի տեսարաններ, առարկաներ եւ ամենայն ինչ, զոր տեսնել եւ որու վրայով լսել փափաքելի է : Մենք ճիշդ այս զգացմամբ էր ասկէ առաջ Ա. Ե. Է. Կ. յարգելի ընթերցողներ տարանք Եգիպտոսի բուրգեր ցուցնելու : Սակայն բուրգեր չէին միայն զորս մենք տեսանք եւ կ'ուզէինք ցուցնել մեր բարեկամաց Եգիպտոսի մէջ : Հաճոյք է մեզ դարձեալ առաջնորդել զանոնք եւ ցուցնել կենդանի եւ մեռեալ Եգիպտոսի մէջ ինչ որ մեզ շատ շահեկան երեւցաւ :

Եգիպտոսի զբոսը. Առաւօտ մը երկկտրական կառքով իջանք Գահիրէի Ապապիա կոչուած արուարձանը, ուր տեսանք հին հինգ Եգիպտական գորանոցներ, որք լեցուած էին Անգղիացի սպաներով եւ Եգիպտական զինուորներով : Առաջիններու ընտանիքները գետեղուած էին բուն զօրանոցի օթեւաններու մէջ : Զօրանոցներ հսկայ հաստատութիւններ էին, ուր քիչ մնաց մեր ճամբան կորսնցնէինք եւ չկրնայինք նորէն գոլրս ելլել : Տեսանք հեծելազօրաց ձիերու խոռոներ, պիտի ըսէի տուններ, եթէ չորքոտանեաց բնակարաններուն այդ անուն տալը ներքի լինէր : Այս ախոռ կոչուած շէնքերն էին շատ հանգստաւէտ եւ ունէին լաւ կերպիւ օգափոխուելու համար յարմար պատուաններ : Իւրաքանչիւր պատուան ունէր ցանցակերպ վանդակ, ի հարկին արգելելու համար արեղական ճառագայթներու մուտք, բայց ոչ օդոյ անցք : Մտքէս անցաւ սա ակամայ խոր-

հուրդը թէ ինչ լաւ կը լինէր եթէ մեր բոլոր գիւղացիք ունենային սոյն ձիերու ախոռներու նման հանգստաւէտ տուններ : Ախոռներու բաժնին մէջ տեսանք զեղարան՝ ձիերու համար :

Գաբա-է-Ֆէրէ Այս է անուն Նեղոսի վրայ ձգուած կամուրջի մը, որոյ երկայնութիւնն իբր 700 կանգուն էր եւ լայնութիւնը՝ 12 կանգուն : Մէկ ծայրը շարժական է, որ ամէն օր որոշեալ ժամուն կը բացուի եւ մի ժամ բաց կը մնայ, որպէս զի գետին վրայ երթեւեկող առաքատականներ անցնին : Կամուրջն իր երկու ծայրերուն վրայ ունի քարակուի բարձր պատուանդանի մը վրայ կանգնած բնական մեծ ութեան երկու մետաղեայ առիւծներ : Ամէն օր հարիւրաւոր կառքեր, ուղիներ, էջեր կ'անցնին այս կամուրջին վրայէն գետի միւս կողմը երթալու համար :

Կամուրջի վրայէն վար նայելով տեսանք պղտոր Նեղոս, որ յամրաքայլ կ'ընթանար ի ծոց Միջերկրականի : Ընդհանուր Պատմութիւն եւ Աստուածաշունչ փոքր ի շատէ կարգացող մէկը առաջին անգամ Նեղոս տեսած ժամանակ չկրնար չյիշել այն անմեղ եւ մատաղաշ մանկիկներ, զորս անոնց ծնողք դարեր առաջ իբրեւ չաստուած պաշտուած այս պատմական գետին մէջ կը ձգէին, ընդունելի զոհ մը լինելու համար : Զկրնար չյիշել Փարաոնի-Քամեսեա-Նեղոս-ձգուած արու զաւակներն իսրայելացոյ : Վերջապէս չկրնար չյիշել այն պրտուեղէն պապանակ, որոյ մէջ դրուելով մանուկն Մովսէս նետուեցաւ Նեղոսի գետեղեր շամբերու մէջ :

Նեղոսի վրայ այս բաներ զիտցող անձը մի տեսակ նախապաշարեալ ինքնախառնութեամբ անոր վրայ կը տեսնէ հիմա մեղաւաղձառութիւն եւ կորանք : Անկեա չիջեալ փառ վեհապետի մը կը նմանի : Իբր թէ խոր ծերութեան հասնելով չկրնար արագընթաց հոսել : Կամուրջէն անցած ժամանակ մի օր տեսանք Անգղիացի սպայ մը, որ իր կառքին մէջ դրած էր Նեղոսի ափերուն վրայ իր նոր սպաննած մէկ կոկորդիլոսը : Սոյն առիւլէ կենդանոյն դիակը կու գար նոր ապացոյց մը տալու մեզ թէ մեր տեսած գետն իրաւ Նեղոսն էր :

Կամուրջի արեւմտեան կողմը կիրակի եւ ուրբաթ օրեր անհատաբար բազմութիւն կ'երթայ զբոսնելու եւ մաքուր օդ չնչնելու համար : Դեկտի վերջերն էր երբ մենք եւս պտուելու գացինք եւ զմայլելով տեսանք ծառեր՝ կանանչ, դաշտեր՝ ծաղկաղարդ, արտեր՝ դալարագեղ, երկինք՝ սպիտակ, արեւ՝ հովանոցի պէտք զգալի ընելու չափ տաք : Ի մի բան՝ չափնք բնաւ ձմրան համ ու հոտ : Հոս կը տեսնես որ պարտիզպանը նոր կը ցանէ, հոն բուսածներ կը քաղէ : Նպարավաճառներու շուկան երբ կը մոտաս ձմրան ամիսներու մէջ, կը տեսնես հոն դարնանային եւ ամառնային թարմ բուսեղէններ : Երեք եւ զանաւոր, գարուն, ամառ եւ աշուն, կ'երեւի թէ զերկրն յատու կը կուրին իրարու հետ Եգիպտոսի մէջ Դեկտի, Յունիլի եւ Փետրի մէջ : Աւելի հուսկու է դարուն եւ ասպարէզը անորն է՝ մինչեւ որ ամառն աւելի կ'աղղուրուելով գայ եւ իրեն մրցակիցը վանէ, հաստատելով իր անհաճոյ տիրապետութիւնը :

Կամուրջի արեւմտեան կողմը գտնուող ամենէն ուշադրաւ բաներէն մին է ձէզիրէի պալատ կոչուած օթելի սլաքաղղ, որոյ դռնէն ներս մտնելուս պէս անցանք գեղեցիկ խճուղի մը վրայէն, ունենալով մեր աջ կողմը մարդոց եւ ձիաւ մասամբ կանանց

կիսամերկ անդրիններ, որոց տեսք այնչափ կենդանութիւն կ'արտայայտէր որ կարծես թէ, եթէ վայրենի Ափրիկեցի մը լինէր մեզ հետ հոն, պիտի հաւատար թէ այս արձաններն էին միս ու ոսկոր ունեցող արարածներ։ Յիշելով թէ Դեկտի վերջերն էինք չէինք հաւատար մեր աչքերուն, այդ երկու, վիաներուն, թէ մեր տեսածներ դարձանային ամենաթարմ բնութեանցներ էին։ Ի մէջ այլոց տեսանք բնութեան եւ արուեստի հետեւեալ հիւսքանչ ստեղծագործութիւններ։

Ա. Նարնջներ, որք ճղակոտոր լինելու վրայ էին իրենց ոսկեգոյն բերքերու ծանրութենէն։

Բ. Ազգի ազգի ծաղիկներ, որոց վառ գոյներ կանաչազեղ տերեւներու հետ միանալով կը նկարէին գեղեցիկ պատկեր մը։

Գ. Բրգաձեւ ծառեր, որք կարծես թէ հարթուած ու տաշուած՝ նոր դուրս եկած էին բնական ծառեր շինող գործարանէ մը։

Դ. Դալարներով գեղեցկապէս յատակուած գետիններ, որոց վրայ իւր թէ պատուարի վրայ ծաղիկներով գծուած էին նկարներ։

Ե. Երջանակաձեւ աւաղան մը, որոյ կեդրոնը մարմարինէ պատուանդանի մը վրայ նիզակի ի ձեռին կը կանգնէր պահնորդ մը։ Սա կը հսկէր չորս մարմարակերտ առիւծներու վրայ, որք իւր աջ կողմը, ձախ կողմը, ետեւն ու առջեւ կայնած էին եւ որոց բերնէն ջուր կը հոսէր վարը աւաղանին մէջ։

Զ. Սպիտակափայլ մարմարինով յատակուած գետնայարկ դռնապան մը, զոր կը ծածկէին նկարազեղ եւ ճարտարարուեստ գմբէթներ։

Է. Ծաղիկներու համար պատրաստուած միօրինակ խոշոր թաղարներ, որք ունէին մինչեւ կէսը գետին թաղուած պատուանդաններ։ Թէ՛ թաղարներ եւ թէ՛ անոնց պատուանդաններ համակ մարմարինն էին եւ միակտուր։

Արուեստ եւ Բնութիւն ձեռք ձեռքի տուած յոյժ սիրալի ըրած էին այս պարտէզ։ Անոր երեւոյթ դարձանային էր. բայց դարձանային է որ մենք չունէինք զգացման այն թրթռումներ, այն յոյզեր մեր հոգեկան ալուց մէջ, զորս յարուցանել դարձան յատուկ է։ Գարուն էր մեր շուրջ, բայց գարուն չէր մեր ներսը։ Ծէգիլի պալատի դարձան ձայնը չէր այնչափ զօրաւոր որ կարենար արթնցնել մեր այս ներսի գարուն իր խոր քունէն։ Թերեւս հարցուն թէ ի տես այս դրախտ պարտիզին եւ Եղիպտական Դեկտի գարնան ինչ տեսակ էին մեր զգացումներ։ Իրաւ որ ես չեմ գիտեր։ Գիտեմ թէ չունէի դարձան զգացումներ, բայց սա ալ գիտեմ թէ ձմեռ չէր. զի տաքուկ տեղ մը վնասելու փափաք չունէի։ Վերջապէս այս մասին կը գտնուէի վիճակի մը մէջ, զոր կարելի է կոչել զգացմանց չեզոքութիւն։

(Երբեքնային)

ԽԱՂԱՂՈՒԹԵԱՆ ՄԵԾ ՏՕՆ, ԾԻՔԱԿՕ

Ամերիկայի մէջ մինչեւ ցարդ կատարուած ամենամեծ հանգէսներէն մին էր որ տեղի ունեցաւ այս շաբաթ Ծիքակօի մէջ։

Հիմա՛ որ ալ թնգանօթները չեն գոռար, որ ալ դադրած են արիւնահեղութիւնք, եւ որ կը կարծուի թէ խաղաղութեան բանակցութիւնք ընդ մէջ Ամերիկայի եւ Սպանիոյ յաջող եղք մը պիտի ունենան, Ծիքակօյն խորհեցաւ թէ կ'արժէր մեծ հանդիսով մը պատուել Ամերիկեան ազգին հիմնական սկզբունքը — Խաղաղութիւն։

Հանրապետութեան Նախագահը Մր. Մա-

քինլի հրաւիրուեցաւ ներկայ գտնուիլ այս շնորհաշուք հանդիսին։ Նախագահը իր Օմահայի ցուցահանդիսին տուած այցելութենէն ետք ամսոյս 13ին ժամանեց ի Ծիքակօ։ Արդէն շաբաթներ առաջ սկսուած էր պատերազմը քաղաքը Հոկտ. 19ին համար։ Քաղաքին ամենանշանաւոր մասին մեծ փողոցները զարդարուած էին դրօշակներով։ Փողոցներու քանի մը նշանաւոր կէտերուն վրայ գեղեցիկ կամարների կառուցուեցան առժամապէս։ Անոնց վրայ գետեղեցին շատ մը նշանաւոր անձանց եւ անցքերու նկարներ։ Ելեկարական լոյսի կանթեղներով զարդարուեցան փողոցները եւ շէնքերը։ Շատ մը կէտերու վրայ լուսաւոր հետեւեալ վերադարձութիւնը կար. Ե- յերէր Խաղաղ-Թէն, Ե-Տարեէ հաճախէն։

Սակայն կարելի չէ Ծիքակօի գեղեցկութիւնը միանգամ ընդ միշտ աչտեղ նկարագրել։ Այս հպարտ քաղաքը, երբ պճնուեցաւ իր դարդերով, ալ կարելի չէր անուն մը տալ անոր։ Ամէն բան լաւ կ'ընթանար։ Պայծառ օդը, որ կ'ակնկալուէր թէ ամբողջ շաբաթը պիտի տեւէ, հանդէսին փայլը կը կրկնապատկէր։ Գիշերները՝ քաղաքը լոյսերու մէջ ողողուած՝ իր հազարաւոր այցելուներուն ցոյց կու տար գեղեցիկ գոհարները զորս ունէր։

Հանդէսին ծրագիրը տպագրեալ կը վաճառուէր հազարաւոր օրինակներով։ Հանրապետութեան Նախագահը իր Ծիքակօ հասնելուն հետեւեալ օրն իսկ, կիրակի, ըստ ծրագրին այցելեց քաղաքին հասարակաց պարտէզները։ Սքանչելի գուգադիպութեամբ մը այդ օր բարեկամի մը հետ ցուցահանդէսի վայրերը զննեց ըլլալով հանդիպեցանք Նախագահին եւ իր հետեւորդներուն, եւ մեր գլխարկներուն բարձրացումով բարեկեցիկը զինքը։ Առաջին անգամն է որ կը տեսնէի ազգի մը ընդհանուր կառավարիչը, ու ան ալ իր ամենապարզ ձեւին տակ։ Անոր կուրծքին վրայ ոչ ոսկեայ պատուանշան մը կար, ոչ ալ թագ մը՝ գլխին վրայ։ Պարզ հագուած անձ մը էր։ Մետաքսեայ բեղուն ալ զոր ունէր թերեւս միեւնոյն տեսակէն էր, որմէ էին իր հետեւորդներուն եւ կառավարիչները։ Հետեւեալ օրը Նախագահին ի պատիւ նուագահանդէս մը տրուեցաւ։ Այդ օրը երբէք փափաք չունեցայ երթալ նուագահանդէսին վայրը, որպէս յաճախ սովոր էի — զի մուտքը միայն մէկ անձի համար 13 տոլար էր։

Բայց հանդէսը չէր կատարուեր այնպէս որպէս ծրագրին մէջ գրուած էր։ Անձրեւը որ մերթ ընդ մերթ պաղ ջուր կը լեցնէր մեր տաք սրտերուն վրայ՝ ամէն բան կարծես թէ տակնուվրայ ընել կը սպառնար։ Մինչեւ Հոկտ. 19ի չորեքշաբթի առաւօտը օդը բոլորովին փոխուեցաւ։ Սկսաւ անձրեւել։ Այն գեղեցիկ դրօշակները որ հպարտ հպարտ կը ծածանէին հիմա թրջած կախուած էին։ Կարծես անդայ կը ննջէին։ Բնութիւնը ստուգիւ կատակ կ'ընէր։ Պէրաքէր Ծիքակօն քիչ մնաց իր գէմքը ձեռքերուն մէջ 1893ի յիշատակներով մրափէր։ Բայց անձրեւի կաթիլները երբէք չկրցան արգելել բնութեւնը բաղմունքիւնը՝ խոնուելէ հանդիսավայրին մէջ, առտուան ժամը վեցէն սկսեալ։ Հանդէսը տեղի ունեցաւ ժամը 11ին։ Հիմա անձրեւը թէեւ կարած էր. սակայն երկինքը մայլ ըէն էր ըրած, որո՞ւ չէինք դիտեր։

Բաղմունքիւնը երթալով կը ստուգարանար։ Պատերուն, պատուհաններուն, տանիքներուն եւ փողոցներուն վրայ ուրիշ բան չէր տեսնուեր՝ բայց միայն զարդարանք եւ անձեր։

Քաղաքին ամբողջ ոստիկանութիւնը իր խիստ դաժան հսկողութեամբ հանդերձ չկրցաւ ի կարգ բերել բաղմունքիւնը, որուն մէջէն նուագեալ կիները եւ տղաքները մօտակայ զեղարանները կը փոխադրուէին։ Շատ մը զուարթերես կիներ որոնք քովս շարուած էին՝ անդգայ վիճակի մէջ ինկան։ Իմ օգնութիւնս հինգէն աւելի չբաւեց։

Հանդէսն սկսաւ հին եւ նոր զինուորներու յատակադաշտան թափօրի ձեւով։ Ուրիշ բան չէր լսուեր իմէ ոչ փողերու ձայներ եւ ծափահարութեանց ու կեցցէներու որոտընդոտ գոչիւններ։ Իրենց հայրենիքին համար կեանքերնին ի մահ մատնող զինուորները թէեւ խուլ դժգոհութիւն մը ունէին կառավարութեան դէմ, զի շատ անգամ կամ բողոք ժամանակին հինցած ու ժանգոտած կերակուրներով վարձատրուած էր իրենց հայրենասիրութիւնը ու կեանքը պատեւրազմի դաշտին եւ օտարին հողին վրայ, սակայն խաղաղութեան այս մեծ օրուան մէջ անոնց դէմքերը կը ժպտէին։ Հպարտ էին անոնք ու իրաւունք ալ ունէին։

Սակայն օդը միշտ իր կատակերգութիւնը կը շարունակէր։ Երբեք անձրեւի կաթիլներ, երբեք արեւի ճառագայթներ մեղի անհանգստութիւն կը պատճառէին։ Քիչ մը ետքը հոլմ էր որ մեր թիւն կը խնդար։ Անձրեւէն թրջած, գլուխներնին կախ դրօշակները, թէեւ գոյներնին աւրուած, երբ սկսան չորնալ ու կենդանութեան նշաններ ցոյց տալ ու ծածանիլ մեր գլուխներուն վերեւ, յանկարծ իրենց ձողերուն վրայ ուրուեցան։ Այս ամենէն դատ մինչդեռ հանգէսը իր սովորական ձեւին մէջ կը շարունակուէր կատարուիլ, կը նկատուէր որ շատ քիչեր կրնային վայելիլ զայն։ Բաղմունքիւն կէսէն աւելին զօրաց գլուխներն իսկ չտեսան, մէկ մասը սուկներուն ծայրերը միայն։ Արտակարգ բաղմունքիւնը ծովու ալիքներու պէս միշտ կ'օրորուէր փողոցներուն վրայ։ Շատեր գէթ կը փափաքէին հեռանալ, բայց անել վիճակի մը մատնուած էին։ Պէտք էր սպասել մինչեւ հանդէսը վերջանար, ու ծաղր ու ծանակ ըլլալ հրմտութիւններու։

Հանդէսը տեւեց գրեթէ 4 ժամ։ Նախագահ Մաքինլի զօրաց մէջէն առաջնորդուեցաւ իրեն յատկացեալ բարձրաւանդակ մը ուրիշ կրնար դիտել զօրաց յառաջնորդացումը։ Շատ մը բաղաւորներէն մին ալ ինքն էր։ Վերջին պահուն Նախագահը ուղեւոր մը շնորհակալութիւն մատուց իրեն եղած հրաւերին եւ պատիւներուն համար։ Գովեց զինուորները, զօրավարները, ժողովուրդը եւ քաղաքը ու քաղաքացիին։ Պիտի օրհներ, եթէ կեդր ըլլար։

Հանդէսին հետ կարծես վերջացաւ ամէն բան։ Հիմա ալ ժամանակն էր որ ամէն մարդ իր գործին երթար, թէեւ ժողովուրդին մեծագոյն մասը այդ օրուան համար զործադու էր ըրած։

Հարկ է ըսել թէ Ծիքակօի արուարձաններու բնակչաց մեծ մասը քաղաքն էր։ Երկրագործներ հանդերձ ընտանեօք հետաքրքրուած քաղաք դիմած էին։ Անոնք պատմելու շատ բան ունէին երբ տուն վերադառնային։ Տարօրինակ հագուած անձեր — մարդ, կին, տղայ եւ աղջիկ — բերանաբաց եւ զարմացմամբ կը դիտէին քաղաքին հսկայ շէնքերը, խեղկատակ ծանուցումները, մեծազին սպարանքները, եւ ուրիշ ամէն բան որոնք մահ ու արօր չէին։

Երեկոյն քաղաքը դարձեալ լոյսերու մէջ էր։ Այս խաղաղութեան մեծ տօնը թէեւ ծրագրուածին պէս չկատարուեցաւ, սակայն կաղմակերպիչը եւ ժողովուրդը անտարակոյս շատ գոհ մնացին որ այնչափ ալ վայելելու բաղին ունեցան։

Ծիքակօ

ԱՐՏԱՇԵՍ Թ. ԳԵՕԼԵԿԱՆԵ

Հոկտ. 20, 1898

Երկրաւորաց կիրակնօրեայ աղօթքի ժողովը կը սկսի ժամը 9ին (Ը. Թ.) Պայպըլ Հանուսի մատրան մէջ։ Խորհրդածութեան նիւթն է «Անկախութիւն պէս պայծառ»։ Յայտ. ի. 1։

ՀԱՆԴԵՍ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Ուրբաթ Սէլամըզի արարողութիւնէն ետեւ Աւստրիական դեսպան Պառոն տը Քալիշէ եւ յետոյ Գերմանական դործակատարը պատիւ ունեցան ոչ-պաշտօնապէս վեհ. Սուլթանին ներկայանալու :

Անցեալ երեքշաբթի իրիկուն Դամասկոսի թաղապետական պաշտօնատան մէջ Գերմանիոյ Կայսեր եւ Կայսրուհւոյն ի պատիւ տըրուած հացկերոյթին ատեն Կայսրը սապէս խօսեցաւ . « Հոգածու հիւրընկալութիւնը զոր Կայսրուհին ու ես գտանք այս քաղաքին մէջ՝ կը կազմէ մին մեծագոյն հաճոյքներէն զորս վայելցնելը մեր ուղեւորութեան միջոցին : Ճշմարտապէս կը սքանչանամ այն փառաւոր ընդունելութեան վրայ որ մեզի եղաւ հոս վեհ. Սուլթանին հրամանաւ ի նշան իր անկեղծ բարեկամութեան : Կը մաղթեմ որ Ն. Կ. վեհափառութիւնն իր հպատակներուն եւ աշխարհի երեք հարկեր միլիոն Մահմետականներուն համար յարգանաց ու պատկառանաց ձգողութեան կեդրոն ըլլայ ընդ միշտ : Պէտք է վստահ ըլլալ թէ Սուլթան Ապտ իւլ Համիտ Բ. ի եւ Գերմանիոյ Կայսեր բարեկամութիւնն յաւիտեան պիտի տեսէ : » — Զորեքշաբթի Կայսրը եւ Կայսրուհին Դամասկոսի շրջակայքը այլեւայլ տեղեր այցելեցին , եւ երեկոյն նորէն լուսավառութիւն եղաւ քաղաքին մէջ : Հինգշաբթի Կայսրը ձիով եւ Կայսրուհին կողքով գացին Պալատէք , ուր ժամանեցին արեւմտեւոր ատեններ : Այս այցելութեան ի յիշատակ տախտակ մը դեպքովեցաւ Պալատէքի միջնաբերդին մէջ : Ուրբաթ վերադարձան Պէյրութ եւ մտան Հէնչուլը : Երեկոյն Կայսրը Հէնչուլը մէջ հրաժեշտի սեղան մը տուաւ Օսմ. բարձրաստիճան պաշտօնաւարներու , որոնց մէջ կային նաեւ Կայս. ամուլին հիւրամեծարները եւ Սիւրիոյ ու Պէյրութի կուսակալները եւ ուրիշներ : Այս սեղանին առթիւ Կայսրը վերստին յայտնեց իր հրճուանքը իր ուղեւորութեան պահուն իրենց ցուցուած հիւրընկալութեան համար , եւ Շաքիր փաշայէ խնդրեց իր անկեղծ շնորհակալութիւններն հաղորդել վեհ. Սուլթանին : Շաքարթ առաւօտ Կայսրը եւ Կայսրուհին Հէնչուլը մեկնեցան Պէյրութէ՝ Գերմանիա վերադառնալու համար ծիպալաթարի ճամբով :

Պուլկարիոյ իշխանին արարողապետ Պուրպուրու կոմսին առաջին կարգի Օսմանիյէ պատուանշան շնորհուեցաւ :

Առաջին կարգի Մէճիտիյէ պատուանշան արուեցաւ Մ. տը Պուլկարիյէի , որ անցեալ ամառ Ֆրանսական դործակատար եղաւ Մ. Քանպոնի բացակայութեան միջոցին :

Թէրխան փաշա , որ Լիւստիա գնաց վեհ. Սուլթանին բարեկները Ռուսիոյ Զարին հաղորդելու պաշտօնով , Զարին ընդունուեցաւ եւ հրաւիրուեցաւ իրեն ի պատիւ տըրուած հացկերոյթի մը , ուր ներկայ էին Մ. Մուրադիյով եւ Մ. Զինովիէյով :

Համիտիյէ հեծելազօրաց ընդհանուր հրամանատար Ֆէրիզ Ահմէտ փաշա ժամանած է Երզնկա :

Կիսաբաժնի հրամանատար Էնվեր փաշա , որ Ամերիկա զրկուած էր հետեւելու համար Սպանիական իրիկեան պատերազմի ընթացքին , Ուաշինկթընէ մայրաքաղաքս վերադարձաւ : Հացի գնոյն խնդիրը նորէն ուշադրութիւն կը գրաւէ , եւ Պետական խորհրդին ներկայուած է :

Սէլանիկի հաշուեքննական պաշտօնատան պաշտօնեաներէն միոյն հաշիւներուն մէջ 28,000 ոսկւոյ բաց մը գտնուած է : Պաշտօնեան իր որդիները դործի դնելու համար այդ գումարը դործածած կը թուի : Անոր երկու որդիները Սէլանիկի եւ Կ. Պոլսոյ մէջ խանութ բացած են Էմին Եհեմ եղբայրներ անուամբ : Կառավարութիւնը որդիներուն դէմ դատի ձեռնարկեց , որաւեց անոնց ապրանքները եւ սկսաւ վաճառել խորուած գումարին մէկ մասը ձեռք բերելու համար :

Անցեալները Պրուսայէ Գոնեա գացող թողութատարը կողպտուեցաւ Սանտըղլի մօտ : Գողերն առին տարին 42,000 դահ. , նաեւ թողութատարական կառքն ու ձիերը եւ պահապաններուն զէնքերը : Գործին խնամեալ քնննութիւնէն ետեւ կառավարութիւնը ձեռքաւարեց կարգ մը Սէյիւտցիներ , որոնք այս գողութեան մէջ գործակից կը կործուին : Գողցուած բաներուն մէկ մասը գտնուած է :

Գերմանական դեսպան Պառոն Մաշալ Ֆոն Պիպերշթայն , որ Գերմանիոյ Կայսեր հետ էր անոր Սիւրիական այցելութեան միջոցին , մայրաքաղաքս վերադարձաւ Լաբէլ պահակախառով : Նոյն նաւով վերադարձան Կայսեր հետեւորդներէն ոմանք ալ , որոնք կառավարութիւնը Պիպերշթայնի ուղեւորին մայրաքաղաքէս :

Անցեալ շաբթու Պուլկարիայէ 230 Մահմետական գողութեան եկան հոս եւ Ատապուղար , Բէօթահեա եւ Գարահիսար զրկուեցան որպէս զի պարսալ հողերու վրայ հաստատուին :

Պոլսոյ պողոց մաքսատան , որ ամբողջովին փչիլ կը սպառնար , վերաշինութիւնն սկսաւ :

Պուլկարիոյ Սուպրանիյէն ուղերձ մը քուէպրկեց ի պատասխանի այն ճառին զոր Ֆերտինանտ իշխանը խօսեցաւ անոր բացման առթիւ : Մ. Սիպրով այդ ուղերձին վրայ վիճաբանութեան պահուն ատենախօսելով ըսաւ թէ Պուլկարիա միօրինակ կը յառաջդիմէ եւ թէ այս ընդհանուր գոհունակութիւն կը պատճառէ : Ըսաւ նաեւ թէ Օսմ. կառավարութեան հետ Պուլկարիոյ յարաբերութիւնները լաւ են եւ թէ Աւստրիոյ ու Ռուսիոյ հետ ալ Պուլկարիոյ յարաբերութիւնները գոհացուցիչ են :

Ականակուռ Իֆթիխարի պատուանշան շնորհուեցաւ Թէրխան փաշայի :

Ուրֆայի կողմերը Համիտիյէ հեծելազօրաց հինգ նոր զուգ կազմուեցաւ : Իւրաքանչիւրէն ալ չափուէներ եւ տանապետներ պիտի զրկուին Ուրֆա , որպէս զի պահ մը մարզանք ընեն տեղւոյն կանոնաւոր զօրաց հետ :

Եւմէնի մէջ ծառայող ոստիկանութիւնը պիտի ջնջուի : Անոր տեղ պիտի հաստատուի ոստիկան զինուորութիւն մը , որու համար հիմա մարդ կը գրուի : Նոր ոստիկան զինուորները զօրաւոր մարդիկ պիտի ըլլան կատարելապէս առջիկ եւ իրենց բարոյական սկզբունք համար բարի վկայուած :

Կառավարութիւնը որոշեց սերմնացու արմարի զրկել Մուսուլի նահանգը , վասն զի արմատաց նուազութիւն կայ հոն : Արմարը պիտի զրկուին սահմանակից գաւառներէն , եւ երկրագործներուն փոխ պիտի բաժնուին հունձքի ատեն ետ առնուելու պայմանաւ :

Երկրագործական նախարարութիւնը կը ծանուցանէ թէ մանրէաբանական աշխատանքին մէջ պատրաստուած չիճաղողը արջառաքտի բուժման այնչափ նպաստաւոր է որ պէտք է անոր գործածութիւնն ընդհանրացնել բոլոր գաւառներուն մէջ :

Երկուշաբթի տեղի ունեցաւ Միլիթի վարժարանին տարեկան մրցանակաբաշխութիւնը ներկայութեամբ Կրթական խորհրդին նախագահ Հայտար Էֆ. ի , որ ներկայ էր Կրթական նախարար Զիւհտի փաշայի կողմէ , եւ ակամաւոր բաղմաթիւ հանդիսականներու : Քսանուեօթը երկտասարդներ վկայական ընդունեցան իբրեւ չըջանաւարտ :

Պետական խորհուրդը որոշեց յանձնարարել որ Օսմ. պետութեան մէջ գտնուած վարդապետներու արտագրութիւնները հինգ տարի տուրքէ ազատ ըլլան , որպէս զի քաջաբերութիւն վարդի իւղի արտադրիչները :

Կառավարական բոլոր պաշտօնատեւաններուն հրահանգ արուեցաւ որ իրենց պաշտօնեաներն առաւօտեան ժամը 3ին ներկայ ըլլան իրենց պաշտօնատեղին եւ երեկոյն մեկնին ժամը 4ին :

Եգիպտական զօրքերը որ Սուտանցի ընդհանուր հրամանատարին ետեւէն զրկուեցան երբ ան փախաւ Օմոտլումէ՝ յաջողեցան բռնել անոր որդիներէն երկուքը , անուանի չէյս մը եւ Արաբներու Պակկարա ցեղին պետերէն քանի մը հողի : Այդ գերիներն Օմոտլումն տարուեցան :

Մաշան հաղարապետը եւ Պարաթիէ հարիւրապետը որ կը գտնուէին Դահիթէ՝ կիրակի մեկնեցան Ֆաշտա վերադառնալու համար , որպէս զի անտի տանին իրենց մարդիկը ծիպութիւն :

Պուլկար իշխանապետութիւնը նոր շողեհաւ մը առաւ՝ վերջերս չինուած ի Ֆրանսա : Տարողութիւնն է 714 տակառաչով , եւ կը կոչուի Ռաֆէթի : Շոգնաւը Հալիքէ մեկնած է երթալու համար ի Սեւ Ծով :

Ժամանակէ մը ի վեր Պուլկար կառավարութիւնն անձկութիւն ունի իր երկաթուղիները Ռուսիոյ երկաթուղիներուն հետ միացնելու : Հիմա առաջադրած է կամուրջ մը շինել Դանուբի վրայ ի Ռուսիոյ , որպէս զի վառնայի երկաթուղին կցուի Ռուսիականին հետ : Բայց կըսուի թէ Ռուսիացիները պիտի չհաճին այս միացման , փախալով որ Քէօսթէնձէի շահերը կը վնասուին այդ պատճառով :

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Անգլիա եւ Ֆրանսա. Ֆրանսական օրէնսդիր ժողովին անգամներէն Մէօնի կոմսը եւ Մ. Պրիւնէ թողութութիւն խնդրեցին կառավարութեան ուղղուած հարցադրումներ ընելու Ֆաշտայի լքման վրայ , եւ Արտաքին գործերու նախարար Մ. Տէլլապէ օր մը որոշեց անոնց պատասխան տալու համար : Բայց յետոյ յիշեալ երկու անձերն ալ հայրենախրաբար ետ առին իրենց հարցադրումները , եւ իրենց այս ընթացքին համար Ֆրանսական գրեթէ ամբողջ մամուլին դժպիտին արժանացան : Զգացուեցաւ թէ այդ խնդրոյն վրայ վիճաբանիլ անօգուտ պիտի ըլլար եւ պիտի ծառայէր միայն դաւանցնելու երկու երկիրներու բնակիչներուն զգացումները եւ աւելի դժուարացնելու պետական այն մարդոց գործը , որոնց խնամքին յանձնուած են կառավարութեան շահերը : Վիճաբանութիւնն աւելի կանուխ ըլլալու էր , երբ դեռ նախարարութիւնը չէր որոշած իր բռնելու ընթացքը : Ոմանք կը մեղադրեն Արտաքին գործերու նախորդ նախարարը Մ. Հանօթի , որ Մաշանի արշաւախմբին զինուորական հանգամանք ընծայեց փոխանակ երկրախուզական սլարդ հանդիմանքի : Նպատակն էր կտրել Անգլիոյ ճամբան , որպէս

զի՛ն չկրնայ այն յառաջ խաղալ կեդրոնական Ափրիկէի՝ դէպ այն լիճերը, ուր Նեղոսի ակերը կը գտնուին: Մ. Հանթօն եւ իր պետը Մ. Մէլին նախատեսելու էին այն դիրքը զոր Անգղիա պիտի բռնէր այդպիսի ձեռնարկի մը հանդէպ: Բաւական իրաւացի է Մ. Մէլի սախաքը թէ տարիներէ ի վեր Յրանստի աշխարհավարութիւնն եղած է նեղել զԱնգղիա, եւ Անգղիացիները վերջապէս բարկութեան գրգռուեցան ասեղի այն շարունական հարուածներէն զորս տուինք անոնց: Ռուսիոյ մէջ գոհունակութեամբ կը դիտուէր Ֆաշտայի խնդրին խաղաղաւէտ լուծումը, եւ կը կարծուէր թէ Ֆրէժէպլէ իբրեւ կորուստիսքի կոմսին բերնէն կը խօսի, երբ կը յիշեցնէ Յրանստի կառավարութեան թէ իրեն կարելի չէ երկու Ալլաւ Լոռէն ունենալ, մին Գերմանիոյ դէմ յեւրոպայ, միւսն Անգղիոյ դէմ յԱփրիկէ: Լորտ Սալզպըրի անցեալ չորեքշաբթի իրիկուն Լոնտոնի նորընտիր Լորտ քաղաքապետին կողմէ տրուած հացկերութիւն տաթիւ իր ատենախօսութեան մէջ մեծ գովաստող խօսեցաւ Յրանստի կառավարութեան վրայ: Ըստ թէ մեծ դատողութիւնը եւ ողջմտութիւնը զոր այն ցուցուց անսովոր դժուարութեան պարագաներու տակ՝ շատ վտանգաւոր եւ մօտալուտ փոթորիկէ մը ազատեց զԵւրոպայ: Գալով սպառազինութիւններուն՝ ըսաւ թէ անոնց միանգամ ձեռնարկելէ ետեւ անհնար է անմիջապէս կեցնել զանոնք: Սակայն ըսաւ թէ Անգղիա չիտաւորութիւն չունէր քաղաքական արդի կացութիւնը փոփոխելու, որմէ գոհ է, եւ թէ Անգղիոյ սպառազինումը նախադրուողութեան գործ մ'է: Թերթերն ընդհանրապէս գոհունակութեամբ կը խօսին Լորտ Սալզպըրիի ճառին վրայ: Բայց անձկութիւն կը յայտնուի անոր ակնարկելուն համար այնպիսի վտանգներու, որոնք կրնան սեւէ ժամանակ պատերազմի յանդի:

Ֆրանս. Կէս պաշտօնապէս կը ծանուցուի թէ Մառնան արշաւախուժը դէպ ծովեզր պիտի երթայ ձիարութիւն ճամբով, Հապէշատանէ անցնելով: Կը կարծուի որ այս ուղեւորութիւնը վեց ամիս տեւէ: Անցեալ հինգշաբթի Մառնան հաղարապետը եւ Պարաթիէ հարիւրապետը Գահիրէէ պիտի մեկնէին Փաշտա վերադառնալու համար, զայց չմեկնեցան մինչեւ կիրակի: Տրէֆիւսի գործին դալով, վճարել ատենը կը շարունակէ նախորդ Պատերազմական հինգ նախարարներուն քննութիւնը, եւ խիստ դադանի կը պահուին քննութեան արդիւնքները: Մ. Քալէնսաքի քննութիւնը երեք ամիսով օր տեւեց:

Գերմ. Կայսր. Ն. Կ. Վերսալաութեան ուղեւորութեան պաշտօնական հանգամանքը վերջացաւ անոր Պէյրութէ մեկնման հետ, որ եղաւ շաբաթ օր: Ծպտեալ պիտի ուղեւորի մինչեւ Գերմանիա: Իտալիոյ կառավարութեան ղեկուցուեցաւ թէ Կայսրը եւ Կայսրուհին այսօր պիտի ժամանեն Քալիշտի: Սպանիական կառավարութեան ալ ղեկուցուեցաւ թէ Ն. Վերսալաութիւնները Քատից պիտի հանգիպին շաբաթ: Որովհետեւ անպաշտօն է այցելութիւնը, Սպանիական տեղային իշխանութիւնները եւ Գերմանական դեսպանը միայն պիտի երթան Կայսեր ընդ առաջ: Ն. Վերսալաութիւններուն Պերլին ժամանման պահուն պատուոյ արտասովոր ցոյցեր եւ խորանայնութիւններ ընկու համար յատուկ յանձնաժողով մը կազմուած է, եւ յանձնաժողովն իր առաջին նստին մէջ որոշած է որ Պերլինի ժո-

ղովորդը դրօշներով զարդարէ տուները, եւ փողոցները պնտուին: Պերլինի ժողովրդին անուշով ալ շնորհակալութեան գիր մը պիտի մատուցուի Կայսեր եւ Կայսրուհին:

Հայաստ. Յանգիստ. Ամերիկեան կառավարութիւնն Սպանիական պատուիրակներուն խնդրանքով մինչեւ երեքշաբթի ժամանակ տուաւ Փիլիպպեաներու նկատմամբ Ամերիկեան պահանջումներուն տրուելու Սպանիական վերջնական պատասխանին համար: Այդ պահանջումներն անփոփոխ կը մնան. գրեթէ ամբողջ արքայազնութիւն թողումը կ'ուզուի: Սպանիական պատուիրակները կ'ըսեն թէ այդ հակառակ է հաշտութեան նախաշաղկի պայմանագրին որ Ուաշինկթընի մէջ պատրաստուեցաւ: Բայց Ամերիկացիները կը պատասխանեն թէ այն պայմանագիրը բացորոշապէս կը տրամադրէ թէ «կղզիներուն վարչութիւնը, իշխանութիւնը եւ կառավարութիւնը» պիտի որոշուին հաշտութեան դաշնագրով: Կը տրամադրէ նաեւ թէ Սպանիա անկարող հանդիսացած է կառավարել կղզիները գոհացուցիչ կերպով կամ ջնջել յաճախադէպ պատամբութիւնները: Ասկէ դատ կ'ըսէ թէ այդ կղզիները դրամական տուգանքի տեղ կ'անուանին գոցելու համար պատերազմական ծախքերը որոնք 36 միլիոն ոսկիէ աւելի եղան: Սպանիացիք ասոր կը պատասխանեն թէ Փորթօ Րիքօ թողուեցաւ այդ տուգանքին տեղ: Միացեալ Նահանգները կ'ընդունին Փիլիպպեանց պարտքին այն մասը միայն որ շործածուած է կղզիներուն բարեօրոման համար: Սպանիացիք կ'ըսեն թէ Միացեալ Նահանգները վճարելու են գոնէ Փիլիպպեանց ամբողջ պարտքին հաւասար գումար մը, նաեւ ապստամբութեան ծագումէն առաջ Քուալայի ունեցած պարտքը: Այդ երկու գումարները գրեթէ 42 միլիոն ոսկեոյ կը հաւասարին: Ուաշինկթընէ Փարիզ հասած հեռագիր մը կ'ըսէ թէ Ամերիկեան կառավարութիւնը որոշած է վերջնագիր մը գրել Սպանիոյ, եթէ հաշտութեան վերաբերեալ Ամերիկեան պայմանները չընդունուին անմիջապէս:

Աւերկ. Ամերիկեան ընտրութիւններուն արդիւնքէն կը տեսնուի թէ Հանրապետական, այսինքն Նախագահ Մաքքինլիի, կուսակցութիւնը բաւական կորուստ կրած է Երեսի. Ժողովին մէջ, Բայց 10էն մինչեւ 15 անդամի մեծամասնութիւն պիտի ունենայ նորընտիր ժողովին մէջ: Երեսիոյ մէջ ալ բոլոր միւսներուն վրայ իբր 20 անդամի մեծամասնութիւն մը պիտի ունենայ: Ասով 6 տարի անհնարութեան կը մատնուի ազատօրէն արծաթ դրամ հաւանելու վերաբերեալ ուրէ օրէնսդրութիւն, նոյն իսկ եթէ հիմակուեն երկու տարի ետքը արծաթի պաշտպան Նախագահ մը եւ արծաթի պաշտպան խորհրդարան մը ընտրուին: Ռոզվելթ գնդապետը Նիւ Եորք նահանգին կառավարիչ ընտրուեցաւ եւ գրեթէ բոլոր նահանգներն Հանրապետական կառավարիչներ ընտրեցին: Ուաշինկթընի Կապիտոլին մէջ կապի պայթում մը տեղի ունեցաւ, որով ծանրապէս վնասուեցաւ գերադոյն դատարանի սրահը: Վախցուեցաւ ի սկզբան թէ Կապիտոլի դմբելին հիմերը խախտած են: Բայց քննութիւնն հաստատեց թէ վնասը շատ ծանր չէ: Սպանիական Մաքքինլիէն մարտանաւը որ Քուալայի ջուրերուն մէջ ընկղմեցաւ եւ Ամերիկացիներուն ձեռամբ ջուրին երեսն հանուեցաւ՝ փոթորիկի մը պահուն ընկղմուել վիճակի մէջ լքուեցաւ այն նաւազներուն կողմէ, որոնք կը

տանէին զայն Միացեալ Նահանգները: Սակայն չընկղմեցաւ վերջնապէս, այլ խրեցաւ Անգղիական Պահամա կղզիներէն միոյն եւ գերքը: Տեղային իշխանութիւնները կը նկատեն զայն իբրեւ լքուած նաւ մը, բայց Ամերիկեան հիւպատոսը բողոքեց, թէ եւ հարկաւ կը յուսայ որ իր կառավարութիւնը պիտի հատուցանէ ազատողէքը:

Յոստոն. Հրաժարեալ վարչապետ Մ. Ջալիմիս վերակազմեց Յունական նախարարութիւնը, իր նախորդ պաշտօնակիցներէն երկուքը պահելով: Մ. Ջալիմիս ջանաց հասկցողութեան մը զալ Մ. Տէլեմիսի հետ, բայց չյաջողեցաւ: Իր նախարարութիւնը ժողովին մէջ պաշտպան չուէր, եւ պաշտօնի վրայ կը մնայ միայն կարգ մը անհրաժեշտ օրինադրիներ քուէարկելու համար, որմէ ետքը նոր ընտրութիւն պիտի կատարուի: Ջալիմիս հունձքին շահագրգռող Յունական նահանգները մեծ հաճոյքով լսեցին թէ Ամերիկեան կառավարութիւնը որոշած է ջնջել Համիլի ներածման մաքսը:

Այլ-այլ. Սպանիոյ Վարչապետ Մ. Սալաթա հիւանդ է: Չինու. Դեղին Դեմն յորդած է ողողելով 2,000 քառ. մղոն տարածութեամբ տեղ եւ աւերելով գիւղեր ու հունձքեր: Հեռագիր մը կ'ըսէ թէ միլիոն մը բնակիչ անպատանգար մնացած են: Պուտաիլիթի պալատան պարտէզին մէջ կայ յիշատակարան մը կանգնուած ի պատիւ Ջոր. Հէնցիի, որ 30 տարի առաջ մեռաւ Հունգարական ապստամբութիւնը նուաճելու պահուն: Այդ յիշատակարանին միշտ զայրոյթով կը նայէին Հունգարացիները: Կայսրն հրամայեց որ վերցուի այն եւ անոր տեղ կանգնուի ուրիշ մը ի պատիւ հանդուցեալ Կայսրուհին: Որովհետեւ այս անօրինութիւնը Պառն Պանֆիլի վարչապետութեան օրով եղաւ, Պուտաիլիթ քաղաքը պատուակալ քաղաքացիութեան տիտղոսն ընծայեց անոր: Անցեալ շաբթու Փեքինի Ճափոնական դեսպանին ունկնդրութիւն մը շնորհուեցաւ պալատան մէջ: Դեսպանին սոյն այցելութեան նպատակն էր խմայնել թէ Ճափոնի Կայսեր կողմէ բարձր պատուանշաններ շնորհուած են 2ինու Կայսեր եւ մայր Կայսրուհին:

Հնդկաստանի կառավարութիւնը որոշած է Դեկտ. 25էն սկսելով 40 փարայէ 20 փարայի իջեցնել Անգլիա զրկուած նամակներու թղթատարական ծախքը: Շանհայէ լուր հասաւ Փարիզ թէ Պոնէն հրամանատարին գիտական արշաւախուժը յորձան կում մը կրած է եւ բնական իրենքէն ունեւք վիրաւորուած են: Յարձակողները սակայն ձերբակալուեցան: Ուաշինկթընէ կը հեռագրուի թէ Նախագահը Անգլիոյն ժողովին պիտի յանձնարարէ Փիլիպպեաները, Քուալա եւ Փորթօ Րիքօ կղզիները պահպանել անդացի զօրքերով եւ նկատել զանոնք իբրեւ գաղթավայրեր եւ ոչ իբրեւ կիսանահանգներ կամ Ամերիկեան երկրի մասեր:

Ըստ Մաքքինլի, երեքշաբթի ժամը ութին ատենները հրդեհ ծագած է Պալքէսի մէջ եւ չորս հարիւրէ աւելի տուն այրած:

ԳՐԱՄԱԿԱՆ			
Գոնսոյիտէ		24	4
Բուժելի երկաթ ուղի		408	25
ԳՐԱՄ. ԳԱՄ. ԿԱԿԻ 100Է			
Մէքիսիկէ	108	4	87 42
Մէքսիկէ	97	2	51 40
Մանր արծաթ	103	25	110 4
Ռուսիոյ բու	90	29	8 60
ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ			
Ի ՏՊԱՐԱՆԻ Ա. ՅԱՊԱՌ ՊՅԱԶԱՆԻ			
Ֆինանսներու Եղփոյն, Ամերիկացի Խան			